VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA

MARIBOR

UPORABA SLUŽBENIH PSOV V POLICIJI

Kandidat: Uroš Gartner

Vrsta študija: študent izrednega študija

Študijski program: Varovanje

Mentor predavatelj: Jakob Demšar, univ. dipl. pravnik

Mentor v podjetju: Robert Munda, univ. dipl. pravnik

Lektor: Alenka Mirkac, prof. slov.

Bled, 2017

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Uroš Gartner izjavljam, da sem avtor diplomskega dela z naslovom Uporaba službenih psov v policiji, ki sem ga napisal pod mentorstvom Jakoba Demšarja, univ. dipl. prav.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia Maribor,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, da so kot moje lastne – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/2013 in 56/2015); (v nadaljevanju ZASP), prekršek pa podleže tudi ukrepom Višje strokovne šole Academia Maribor skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32.a členom ZASP dovoljujem Višji strokovni šoli Academia Maribor objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Bled, september 2017 Podpis študenta:

ZAHVALA

Moja zahvala gre najprej mentorju gospodu Jakobu Demšarju za strokovne nasvete in vodenje pri pripravi diplomskega dela, nato pa še upokojenemu vodniku službenega psa policije Vojku Skoku za nasvete in literaturo pri izdelavi diplomskega dela. Prav tako se zahvaljujem svoji družini za podporo pri učenju in spodbudo pri pisanju diplomskega dela.

Posebna zahvala pa velja tudi mojemu službenemu psu Jollyju, ki me je naučil vztrajnosti pri delu in potrpežljivosti, kljub temu da sem njegov že tretji vodnik.

POVZETEK

»Pes je najstarejši človekov prijatelj in pomočnik. Človek se že več kot tisoč let trudi, da bi izboljšal njegov značaj in ga izuril za še boljšega pomočnika.« (Pogorevc, 1999)

Službeni pes je najbolj primerno sredstvo za umiritev večjega števila kršiteljev, ki delajo nered in uničujejo premoženje. Vodnik in pes sta zelo povezana, ter kot partnerja zelo dobro medsebojno sodelujeta pri opravljanju raznih nalog. Če psu zaupaš, lahko dobro opravljaš delo. Tudi v tujih državah niso spregledali, kako pomembno je zaupanje med vodnikom in psom, saj le to prinaša uspeh pri delu.

V diplomskem delu bom opisal področje dela službenih psov policije pri opravljanju vseh policijskih nalog. Prav tako bom opisal uporabo službenega psa kot prisilnega sredstva in kako zelo so službeni psi pomembni pri preiskovanju kriminalitete, iskanju oseb, hišnih preiskavah in v primerih, ko se išče prepovedana droga in eksplozivna sredstva. Osredotočil se bom tudi na pravno podlago, ki ureja to področje. Predstavil bom uspešnost uporabe službenih psov policije, analizo podatkov o uporabi službenih psov ter pregledal, v koliko primerih je bil službeni pes uporabljen kot prisilno sredstvo.

V diplomskem delu bodo predstavljeni: zgodovinski začetki šolanja službenih psov na slovenskem, raba službenega psa za splošno uporabo – kot prisilno sredstvo in za specialistično uporabo – pri preiskovanju kaznivih dejanj. Predstavil bom pravno podlago za uporabo službenih psov kot prisilnega sredstva in smiselno uporabo pri preiskovanju kaznivih dejanj. Opisal bom pasme službenih psov, ki jih uporabljamo v policiji, opremo službenih psov pri njihovem delu in za katere namene se uporablja službeni pes policije.

V zaključku diplomske naloge bom skušal predstaviti statistiko uporabe službenih psov med letoma 2009 in 2015, in sicer, kolikokrat se uporabi službeni pes in na katerih policijskih upravah, kakšno je bilo število uporab vseh prisilnih sredstev v slovenski policiji in kolikšna je bila uporaba prisilnih sredstev pri določeni obliki policijskega dela. Poskušal bom tudi predstaviti morebitne izboljšave na področju policijskih nalog in kakšna bi bila smiselna uporaba službenega pri preiskovanju kaznivih dejanj in prekrškov.

Ključne besede: policija, službeni pes za splošno uporabo, službeni pes za specialistično uporabo, prisilno sredstvo, kazniva dejanja in prepovedane droge

ABSTRACT – USE OF OFFICIAL DOGS IN THE POLICE

»The dog is the oldest friend and assistant to the humen. A man has been trying to improve dog's character and lead him to an eaven better assisten for more than a thousand years.« (Pogorevc, 1999)

The official dog is the most appropriate means for calming of the greater number of offenders who are doing disorder and destroying property. The guide and the dog are very interconnected, and they cooperate in performing various tasks as partners very well. If you trust to a dog, you can do a good job. Even in foreign countries, they did not overlook how important is that the guide trusts to the dog, because only mutual trust can bring sauccess at work.

In the introductory part of my diploma work I am going to describ a field of work of official police dogs in the performance of all police tasks. I will aslo try to describe the use of official dogs as a means of compulsion and how important an official dog is in investigating crime, searching for people and investigating where the prosecution of drugs and explosives is prohibited.

In my diploma work I will present you:

- the historical beginnings of salting official dogs in Slovenia, that means the use of official dogs for general use – as a forcible means and use of an official dog for specialized use – in the investigation of criminal offenses will be presented from the very begining

- the legal basis for the use of official dogs will aslo be used as a means of forcing and investigating criminal offenses.

- the types of polic dogs, what kind of equipment police dogs use, for what purposes where and when

In The last part, actually in the end of my diploma work I will present statistcs of using police dogs as a forciable assest in the time period between the years 2009 and 2015, therefore, how often police dogs were used in all police departments and how many times the force was used in the police. Possible improvements in the field of police tasks will aslo be presented and the reasonable use of official interventiosn in the investigation of criminal and non-criminal act.

Key words: Police, Official dog for general use, Official dog for specialized use, Forcible means, Criminal actions, Prohibited drug

KAZALO VSEBINE

1 UVOD 6

1.1 Opis področja in opredelitev problema 6
1.2 Namen, cilji in osnovne trditve 6
1.3 Predpostavke in omejitve 7
1.4 Uporabljene raziskovalne metode 7

2 UPORABA SLUŽBENIH PSOV V POLICIJI 9

2.1 Zgodovina šolanja službenih psov na Slovenskem 9
2.2 Uporaba službenega psa pri policijskih pooblastilih – splošna uporaba 11
2.2.1 Opazovanje 12
2.2.2 Patruljiranje 12
2.2.3 Intervencija – vzdrževanje in vzpostavljanje javnega reda 13
2.2.4 Varovanje javnih zbiranj 14
2.2.5 Varovanje državne meje 15
2.2.6 Iskanje oseb na terenu 15
2.3 Uporaba službenega psa pri preiskovanju kaznivih dejanj – specialistična uporaba 17
2.3.1 Kriminaliteta 17
2.3.2 Odkrivanje orožja 18
2.3.3 Odkrivanje trupel 18
2.3.4 Iskanje prepovedanih drog 19
2.3.5 Iskanje eksplozivnih sredstev 23
2.3.6 Protibombni pregledi ob obisku varovanih oseb oziroma prireditvah večjega rizika 24
2.3.7 Iskanje trupel in orožja ter tulcev 24
2.3.8 Uporaba službenega psa pri opravljanju hišne preiskave 25

3 PASME SLUŽBENIH PSOV PO SVETU IN PRI NAS 29

3.1 Belgijski ovčar 30
3.2 Nemški ovčar 31
3.3 Rotvajler 32
3.4 Lovske pasme – kratkodlaki nemški ptičar 33

4 OPREMA SLUŽBENEGA PSA 35

5 PRAVNA PODLAGA ZA UPORABO SLUŽBENEGA PSA 36

5.1 Zakon o nalogah in pooblastilih policije 36

5.2 Pravilnik o policijskih pooblastilih, Pravila policije, Zakon o zaščiti živali 38
5.3 Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije 39
5.4 Zakon o kazenskem postopku 39
6 STATISTIKA UPORABE SLUŽBENEGA PSA KOT PRISILNEGA SREDSTVA 40
6.1 Skupno število uporab službenega psa policije kot prisilnega sredstva 40
6.2 Uporaba službenega psa kot prisilnega sredstva na temeljnih oblikah dela 42
6.3 Uporaba službenega psa kot prisilnega sredstva – pogoji uporabe 43
6.4 Poškodbe oseb pri uporabi službenega psa 44
6.5 Primer poškodbe učenke pri predstavitvi službenega psa v Krškem (Zupanc, 2009) 45
7 INTERVJU 47
7.1 Intervju z upokojenim policistom vodnikom službenega psa, ki je vso policijsko kariero namenil vzgoji, šolanju in službovanju službenih psov policije (Skok, 2017) 47
8 SKLEP 50
9 VIRI, LITERATURA 52
10 PRILOGE 57

KAZALO SLIK

Slika 1:Policijski psi iščejo tudi kri in semensko tekočino 25
Slika 2:Službeni pes s prvim leglom mladičev 30
Slika 3:Belgijski ovčar 31
Slika 4:Nemški ovčar 32
Slika 5:Rottweiler 33
Slika 6: Kratkodlaki nemški ptičar 34
Slika 7:Oprema službenega psa 35

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število uporab službenega psa kot prisilno sredstvo 40
Tabela 2: Uporaba službenega psa po policijskih upravah 41
Tabela 3:Število uporab vseh prisilnih sredstev v slovenski policiji 42
Tabela 4: Uporaba prisilnih sredstev pri obliki policijskega dela 43
Tabela 5: Uporaba službenega psa – pogoji uporabe 44

TABELA 6: POŠKODBE, KI SO NASTALE PRI UPORABI SLUŽBENEGA PSA 45

1 UVOD

1.1 Opis področja in opredelitev problema

V diplomskem delu bom veliko pozornosti namenil rabi službenih psov za splošno in specialistično uporabo. Pri psih za splošno uporabo se bom osredotočil na uporabo in njihovo uspešnost kot prisilno sredstvo. Pri psih za specialistično uporabo pa se bom osredotočil na preiskovanje kaznivih dejanj na področju prepovedanih drog, eksplozivov in uporabo službenega psa policije pri hišnih preiskavah. Predstavil bom zakonodajo, ki ureja to področje. Omenili bomo najpogostejše pasme službenih psov, uspešno delo vodnikov službenih psov ter prednosti in slabosti ter navedli primere uspešne uporabe službenih psov policije. Opisal bom tudi novosti dela s službenimi psi. V osrednjem delu bo sledila analiza pridobljenih podatkov o uporabi službenih psov v policiji med letoma 2009 in 2016. Predstavili bomo primer iz območja Krškega, kjer je službeni pes policije pri predstavitvi dela potegnil učenko za lase in ji povzročil odrgnine. Opravil bom tudi intervju z upokojenim vodnikom službenega psa ter opisal njegovo delo, saj je vso policijsko kariero deloval v policiji, in sicer najprej kot vodnik službenega psa za splošno uporabo, nato pa kot vodnik za specialistično uporabo, ter svoje znanje in izkušnje pridobival iz usposabljanj v tujini. Intervju bom izvedel v domačem kraju upokojenega vodnika službenega psa. Poskušal bom izvedeti, s katerimi problemi in dilemami se vodniki službenih psov največkrat srečujejo pri svojem delu.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Namen in cilj diplomskega dela je skrbno preučiti podatke o uporabi službenega psa za splošno uporabo kot prisilno sredstvo pri opravljanju policijskih nalog, zagotavljanje javnega reda in miru, pri varovanju javnih zbiranj, kjer je zbrano večje število ljudi (državni forumi, glasbene, športne prireditve ipd.), ter varovanje protestov. Službeni psi policije so nepogrešljivi pri nadzoru državne meje na mejnih prehodih in zunaj njih. Zelo uspešni so pri preprečevanju ilegalnih migracij. Preučil pa bom tudi rabo službenih psov za specialistično uporabo, kjer pa so učinkoviti pri odkrivanju drog in eksploziva v objektih, osebnih, tovornih vozilih in drugih zaprtih prostorih ter na zunanjih površinah. Preučiti želim, kdaj je službeni pes uspešen in kakšne so njegove slabosti, ter tako ugotoviti, s katerimi problemi se največkrat srečujejo

vodniki službenih psov pri svojem delu. Naš cilj je tudi predstaviti vse novosti. Uporaba službenega psa pri preiskovanju kaznivih dejanj in prekrškov je smiselna, če so podani utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek, in je verjetno, da bo mogoče pri preiskavi storilca prekrška ali kaznivega dejanja, ki je oborožen, prijeti ali da se bodo odkrili sledovi kaznivega dejanja ali predmeti prekrška, ki so pomembni za kazenski postopek. (Zakon o kazenskem postopku (ZKP), 2016)

1.3 Predpostavke in omejitve

S pregledom in primerjavo celotne pridobljene literature bomo opisali uspešne in neuspešne uporabe službenega psa, namen in način uporabe ter področja dela, na katerih se službeni psi uporabljajo. Pri specialistični rabi pa bomo skušali opisati uporabo službenega psa pri preiskovanju kaznivih dejanj in prekrškov, ki pa je smiselna, če so podani utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje ali prekršek.

Predstavili bomo tudi, kako je službeni pes policije pri predstavitvi dela potegnil učenko za lase in ji povzročil odrgnine.

Opravili smo intervju z upokojenim vodnikom službenega psa. Opisan je pogled na delo s službenimi psi policije v Sloveniji in tujini.

Analizirali bomo podatke o uporabi službenega psa kot prisilnega sredstva v slovenski policiji od leta 2009 do leta 2015, s čimer bo ugotovljeno, kolikokrat ter na katerih področjih dela je bil v navedenem obdobju službeni pes uporabljen kot prisilno sredstvo.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

Na temo uporabe službenih psov v policiji ni veliko pisne literature, zato si bomo pomagali z viri in podatki, pridobljenimi na svetovnem spletu, ter z razno literaturo Ministrstva za notranje zadeve in pogovorom z upokojenim policistom vodnikom službenega psa, ki je vso policijsko kariero posvetil vzgoji in delu s službenimi psi.

Nato bomo predstavili statistične podatke, kjer bo razvidno število uporab službenega psa kot prisilnega sredstva med letoma 2009 in 2015 in poškodb, ki nastanejo ob uporabi prisilnega sredstva – službenega psa policije.

Izpostavili bomo tudi primer, ko je službeni pes policije pri predstavitvi policijskega dela, potegnil za lase učenko osnovne šole ter ji povzročil odrgnine po telesu.

Zastavili smo si hipoteze, ki jih bomo v sklepnem delu naloge potrdili ali ovrgli:

- Raba službenega psa policije je v porastu in vsako leto je več uporab.
- Uporaba službenega psa (pri prekrških, kaznivih dejanjih) v večini primerov ne pusti posledic v obliki telesnih poškodb.
- Pri raziskovanju kaznivih dejanj je uporaba službenega psa zelo pomembna, saj službeni pes policije velikokrat odkrije oziroma izsledi storilce kaznivih dejanj.

2 UPORABA SLUŽBENIH PSOV V POLICIJI

Začetki uporabe psov v policijske namene segajo v 15. stoletje v Anglijo, kjer so sprejeli posebne predpise o uporabi psov. V Sloveniji segajo začetki usposabljanja in šolanja službenih psov policije v čas po drugi svetovni vojni, v leto 1947. (Zevnik, 2007)

Ko sem iskal in pripravljal gradivo za svojo diplomsko nalogo, me je zelo pritegnil članek, ki sporoči: »Kdor ne pozna svoje preteklosti, tudi prihodnosti ne more graditi.« (http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/VARNOST/VARNOST_02_16.pd, 2016) S celotno zgodbo članka se strinjam in se zavedam, da je vsako novejše obdobje grajeno na temeljih preteklih, zato je policija korak za korakom od začetka do danes naredila velik napredek. Omenjeni pregovor lahko preberete tudi v Prilogi 1.

2.1 Zgodovina šolanja službenih psov na Slovenskem

»V času med prvo in drugo svetovno vojno je takratna žandarmerija v Ljubljani kupovala izšolane službene pse od Dunajske policije. Uporaba službenega psa se je na Slovenskem, podobno kot na drugod po Evropi, izrazito razširila po koncu druge svetovne vojne. Ljudska milica kot osrednji organ pregona je tako leta 1945 že uporabljala psa pri opravljanju svojih nalog.« (Huselja, Dolgoletni pomočnik pri zagotavljanju varnosti, 2009)

Po osvoboditvi od okupatorja se je takratna slovenska policija preoblikovala v ljudsko milico v okviru novoustanovljene države Jugoslavije. Ob tem se je ljudska milica Jugoslavije v republiki Sloveniji spopadala z novimi nalogami, ki jih je prej izvajala pod okriljem Avstrije. Šlo je predvsem za varnostne usluge državljanov v novonastali državi. Te nove zaupane jim naloge so bile zagotavljanje reda in miru, ugotavljanje in preprečevanje kriminalnih dejanj. Policija je pri svojem delu začela uporabljati različna tehnična sredstva, hkrati pa se je zavedala uporabnosti službenih psov, ki so jih takrat uporabljale policije po svetu. Ker so tudi sami želeli usposobiti pse za naloge policije, so se sprva spopadali s problemi pridobivanja ustreznih psov in kadra za šolanje teh psov ter vodnikov. Prvi psi, ki so jih poskušali šolati za namene policije, so bili zapuščeni psi nemških vojakov oziroma takratni vojni plen. V prvi samostojni poskus šolanja službenih psov, novembra 1947, sta bila vključena dva nemška ovčarja: Luks in Boj. Za potrebe šolanja je bil izdan ukaz, da se vsi psi, ki jih je nemška vojska zapustila, dostavijo v šolo ljudske milice. Skupaj so takrat zbrali trideset psov. Ko je ljudska milica pridobila pse za šolanje, je nastal problem z ustreznim kadrom, ki bi te pse šolal. V Ljubljani so sicer imeli

vodnika službenega psa, ki pa ni bil izšolan za šolanje psov, ampak le za njihovo uporabo na terenu. Sprejeta je bila odločitev, da se za potrebe šolanja službenih psov uvede zunanje strokovnjake, ki se spoznajo na šolanje in kinologijo. Tako je bila leta 1949 ustanovljena šola za šolanje službenih psov policije. Prvega januarja 1949 sta s šolanjem v novonastali šoli ljudske milice s svojim delom pričela Janez Klemenčič in Bogdan Sežuna. Letnica 1949 za slovensko policijo predstavlja mejnik v zgodovini šolanja službenih psov pri nas. V letu 1949 je bil izveden prvi tečaj, na katerega se je prijavilo dvanajst miličnikov in je trajal od januarja do septembra. V letu 1949 se je zgodil še en pomemben dogodek: šola je usposobila in zagotovila lasten kader za šolanje psov in vodnikov. Ti vodniki so svoje prvo šolanje opravili v letu 1950. Ne samo, da je šola izšolala pse za potrebe slovenske ljudske milice, ampak so bili v usposabljanje vključeni tudi miličniki iz Makedonije, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine. Pri tem je bilo pomembno, da se pravno uredi položaj službenega psa v smislu opravljanja nalog kot tudi same dolžnosti vodnika do psa ter predvidena ustrezna oskrba službenih psov policije. Leta 1955 je bil izdan prvi pravilnik o uporabi službenih psov, ki je določal, da se pse šola glede na njihove karakteristike za preiskovalno, patruljno ali stražarsko službo. Hkrati je ta pravilnik zajemal dolžnosti in pravice tako vodnika kot službenega psa. Slovenska policija je do leta 1971 šolala pse za splošne operativne naloge policije, do takrat, ko je gospod Jože Vidic istega leta iz Švedske pripeljal dva službena psa za odkrivanje prepovedanih drog. Enega psa je takrat v uporabo dobila srbska milica, drugega pa slovenska milica. Šolanje prvih psov za specialistično uporabo se je pričelo leta 1972 v Podutiku, kamor se je preseli iz starih prostorov na Vodnikovi cesti v Ljubljani. Izšolali so prvega službenega psa za odkrivanje prepovedanih drog. Leta 1977 pa je bil izšolan prvi službeni pes za odkrivanje eksploziva. Podutiška šola je bila do leta 1991 edina šola za usposabljanje in šolanje službenih psov za celotno Jugoslavijo. Oddelek za šolanje službenih psov – predvsem za specialistično uporabo – je uspešno izšolal zelo veliko vodnikov, izšolali pa so tudi veliko psov za druge državne organe, kot so Finančna uprava Republike Slovenije, Slovenska vojska in Ministrstvo za pravosodje. V letu 2007 je bil izdan Priročnik za vodnike službenih psov policije. Priročnik je bil zelo dobrodošel med vodniki, saj je postal pripomoček pri vsakdanjem delu. (Zevnik, 2007)

Vodstvo oddelka za šolanje službenih psov policije v sodelovanju z drugimi vodilnimi inštitucijami policije si je zelo prizadevalo preseliti oddelek na drugo lokacijo. V letu 2008 se je oddelek iz Podutika preselil v najnovejše, moderne prostore na Gmajnice v Ljubljani. ***(prav tam)***

V Gmajnicah je po evropskih standardih narejen objekt za šolanje službenih psov. Pravilno in kvalitetno so narejeni prostori za nastanitev službenih psov – pesjaki. Zraven objekta pa je velika travnata površina, tako imenovani poligon za treniranje in preskakovanje določenih ovir. V oddelku je tudi velika predavalnica ter moderna veterinarska ambulanta. V oddelku so zaposleni izključno inštruktorji, ki uspešno šolajo službene pse za specialistično uporabo (prepovedane droge, eksploziv, orožje, trupla, tulci) in službene pse za splošno uporabo (kot prisilno sredstvo). V oddelku za šolanje službenih psov v Gmajnicah se usposabljanja udeležujejo tudi cariniki iz Carinske uprave, pazniki iz Ministrstva za pravosodje, pogosto pa tudi tuji varnostni organi (Kosovo, Hrvaška). (Lastna raziskava, 2012)

»Področje dela vodnikov službenih psov policije je organizirano podobno kot organiziranost policije, in sicer na treh nivojih:

- državni
- regijski
- lokalni

Na nivoju države je v okviru GPU na UUP (Uprava uniformirane policije) zaposlen višji policijski inšpektor, ki usmerja delovno področje službenih psov, hkrati pa tudi ureja vse zadeve državnim nivojem in policijskim upravam na regijskem nivoju. V državni nivo spada tudi Oddelek za šolanje službenih psov policije v okviru policijske akademije v Tacnu. Na regijskem in lokalnem nivoju pa so v okviru policijskih uprav delujejo policijske postaje vodnikov službenih psov, na nekaterih upravah v okviru Sektorja uniformirane policije pa so Enote vodnikov službenih psov.« (Ilek, 2012)

2.2 Uporaba službenega psa pri policijskih pooblastilih – splošna uporaba

Za opravljanje policijskih nalog se v slovenski policiji uporablja službeni pes policije za splošno uporabo. Psi za splošno uporabo so pri policijskem delu (patruljiranje, intervencija, varovanje javnih prireditev, nadzor meje ...) opremljeni z nagobčnikom in oprsnico z napisom »policija«. Vodnik službenega psa policije pa je dolžan pri opravljanju policijskih nalog upoštevati zakonske predpise, tako da niso kršene osnovne človekove pravice in dostojanstvo ter da ne nastanejo škodljive in protipravne posledice. (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005)

2.2.1 Opazovanje

»Opazovanje je oblika dela, s katero policisti na določenem območju in v določenem času opravljajo policijske naloge z neposredno navzočnostjo. Opazovanje se opravlja zlasti na varnostno tveganih območjih. Opazovanje se praviloma opravlja peš. Število policistov v opazovanju določi vodja enote.« (Jarc & Štemberger, 2014)

Pri policijski nalogi opazovanje je pomembno, da imamo pod nadzorom določeno kritično območje, kjer se zadržujejo potencialni kršitelji javnega reda in miru (razna popivanja na javnem kraju in druga deviantna ravnanja). Opazovanje je preventivno policijsko delo, ki se opravlja peš. Zaradi svojih lastnosti in možnosti takojšnje uporabe ima s samim pojavom službeni pes policije velik preventivni učinek na storilce kaznivih dejanj in prekrškov. Službeni pes je še posebej primeren za opazovalno službo, saj lahko uspešno odreagira v nočnem času zaradi dobro razvitega smrčka. (Huselja & Resinovič, Področja uporabe službenih psov, 2010)

Opazovalna služba s službenim psom se opravlja peš. Službeni pes pa je opremljen z nagobčnikom, oprsnico z napisom »policija« in na kratkem povodcu. Treba se je izogibati veliki prometni gneči. Najbolj učinkovito je delo na zelenicah, velikih parkih, garažnih hišah, saj ima službeni pes policije velik preventivni učinek na morebitne storilce prekrškov in kaznivih dejanj. (Dimič, 2007)

2.2.2 Patruljiranje

»Patruljiranje je mobilna oblika dela za opravljanje policijskih nalog na varnostno tveganih in drugih območjih, na katerih varnostna problematika zahteva navzočnost policistov. Patruljiranje se pravilno opravlja z motornim vozilom.« (Jarc & Štemberger, 2014)

Patruljiranje je policijska naloga, kjer so varnostno obremenjena območja. Zaradi navedenih kršitev je nujno potrebna večkratna prisotnost policije. Poleg preventivnega učinka je treba zoper kršitelje tudi represivno ukrepati z izdajo plačilnega naloga ali s predlogom za hitri postopek pri prekrškov nem organu. Patruljiranje opravljata dva vodnika s psi v mobilni patrulji. Po potrebi službo opravljata tudi peš, s čimer povečamo vidnost in transparentnost policije, prav tako pa se občani počutijo varneje. Pri patruljiranju se nadzirajo določeni deli naselij (kjer prihaja do vlomov), železniške in avtobusne postaje (odhodi in prihodi šolarjev),

dnevni in nočni lokali, nakupovalna središča in druga območja, kjer se zadržuje večje število ljudi. (Huselja & Resinovič, Področja uporabe službenih psov, 2010)

2.2.3 Intervencija – vzdrževanje in vzpostavljanje javnega reda

»Intervencija je oblika dela, ko je potrebno takojšnje ukrepanje policistov zaradi odpravljanja in preprečevanja nevarnosti. Vodja enote lahko na varnostno tveganih območjih določi stalno ali začasno intervencijsko skupino za opravljanje intervencij in drugih nalog.« (Jarc & Štemberger, 2014)

Za vzdrževanje javnega reda in miru se službeni pes uporablja predvsem kot preventivni učinek, takrat ko javni red in mir še ni bil kršen. Vodnik službenega psa se zadržuje na območjih, kjer je pričakovati, da bo prišlo do kršitve (vhodi na prireditve, parkirni prostori). Že sama prisotnost službenega psa na določenem kraju lahko psihološko vpliva na kršitelje, saj ob prisotnosti službenega psa obstaja majhna verjetnost, da bo prišlo do napada na policiste ali celo storitve kaznivega dejanja – preprečitve uradnega dejanja. Službeni pes je učinkovit pri policijskih postopkih, kjer pa lahko ima:

- pasivno vlogo, to pomeni, da vodnik službenega psa varuje postopek policistov, ki opravljajo intervencijo ter zbirajo potrebna obvestila – skupaj s psom tvorita varnostni trikotnik, ter s tem preprečujeta morebitni napad na policiste
- aktivno vlogo, to pomeni, da vodnik službenega psa skupaj s psom opravlja intervencijo – kršitev javnega reda in miru in na podlagi zakonskih pogojev uporabi službenega psa kot prisilno sredstvo, tj., da službenega psa vodnik usmeri proti osebi, zoper katero bo uporabil prisilno sredstvo (Huselja & Resinovič, Področja uporabe službenih psov, 2010)

Pri aktivni vlogi se službeni pes uporablja samo toliko časa, dokler so izpolnjeni pogoji za uporabo – dokler ni kršitelj obvladan (drugače gre za prekoračitev pooblastil) in nadaljnji policijski postopek prevzamejo drugi sodelujoči policisti. Nato se službeni pes uporabi za varovanje postopkov policistov, ter s svojim pojavom preventivno deluje na kršitelje, tako da se le ti pomirijo in prenehajo kršiti javni red in mir,. V okviru intervencije lahko vodnik službenega psa skupaj s psom sodeluje tudi pri: prijetju osebe, spremljanju – privedbi oseb, blokadi, vpadu – pregledu objekta, kjer je nevarna in oborožena oseba. Ob hujših kršitvah

javnega reda in miru vodnik službenega psa s službenim psom nikoli ne ukrepa sam, ampak počaka da na kraj kršitve pridejo še ostale policijske patrulje. V kolikor se službeni pes uporabi brez povodca je treba tudi upoštevati, da kršitelji lahko tudi poškodujejo službenega psa, zato mora vodnik stalno opazovati psa ter ga spodbujati in po potrebi priskočiti na pomoč, da skupaj obvladata kršitelja javnega reda in miru. (Huselja & Resinovič, Področja uporabe službenih psov, 2010)

2.2.4 Varovanje javnih zbiranj

»Pri načrtovanju varovanja javnih shodov, prireditev in protestnih shodov na javnih krajih, ki imajo po oceni policije povečano stopnjo nevarnosti (varnostna ocena), vodja varovanja načrtuje uporabo vodnika s službenim psom za splošno uporabo.« (Dimič, 2007)

Pri zavarovanju javnih zbiranj je prisotnost policije zelo pomembna zaradi velikega obiska morebitnih potencialnih kršiteljev javnega reda in miru. Zelo zahtevne so športne prireditve, predvsem nogometne in hokejske tekme, pri katerih se pojavljajo izbruhi nasilja in huliganstva večjega števila ljudi, največkrat navijačev nasprotnih ekip. Policistom, ki opravljajo policijske naloge na prireditvi, se priključijo tudi vodniki s službeni psi. Pri varovanju javnih prireditev je treba upoštevati dogajanje pred prireditvenim prostorom, dogajanje med prireditvijo ter po prireditvi. Upoštevajoč vrsto in območje javne prireditve se lahko vodnika s službenim psom odredi celo v opazovalno službo, patruljno službo ali v intervencijsko skupino. Za vodnike je pomembna prisotnost pred vhodom, preventivni učinek ter prisotnost na parkirnih prostorih – vlomi v vozila, namerna poškodovanja ... Ob prihodu obiskovalcev največkrat pride do kršitev javnega reda in miru. Policisti vodniki službenih psov tako največkrat spremljajo in usmerjajo obiskovalce ter jih po potrebi varujejo pred drugimi nasilnimi – potencialnimi kršitelji. Ob hujših in množičnih kršitvah javnega reda in miru je pomembno, da vodniki službenih psov ne ukrepajo sami, temveč v sodelovanju z intervencijsko patruljo. Ne smemo pa pozabiti ustrezno poskrbeti za sprostitev službenih psov. Moramo jim zagotoviti čisto vodo ter počitek. Poskrbeti pa moramo tudi za zaščitno opremo: povodec, nagobčnik, po potrebi pa tudi zaščitni neprebojni jopič. (Huselja & Resinovič, Področja uporabe službenih psov, 2010)

2.2.5 Varovanje državne meje

Nadzor državne meje je ena od temeljnih nalog, ki jih opravlja policija, in je kot taka tudi določena v 4. členu Zakona o nalogah in pooblastilih policije. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), 2017)

V letu 2007 je bila zaradi vstopa v schengenski prostor ukinjena mejna kontrola s strani policistov. Vloge varovanja državne meje in odpravljanja kriminala ter nedovoljenih migracijah so bile dodeljene naslednjim policijskim postajam;

- policijska postaja za izravnalne ukrepe,
- specializirana enota za nadzor državne meje, v okviru katere sta dva vodnika (za splošno in specialistično uporabo)

Vodnik s službenim psom je lahko uspešen pri opravljanju nalog na zunanji meji z Republiko Hrvaško, kjer opravlja policijske naloge v zvezi z nedovoljenimi prehodi državne meje (ilegalni prehodi pribežnikov iz držav kjer poteka vojna) in čezmejno kriminaliteto (Prevozi nedovoljenih drog orožja, razstreliva). Tam službeni psi sodelujejo predvsem v poostrenih nadzorih cestnega prometa (pregled tovornih vozil in osebnih vozil) in policijskih akcijah ter v zasedah ob morebitni najavi ilegalnih prihodov tujcev. (Huselja & Resinovič, Področja uporabe službenih psov, 2010)

Na mednarodnih mejnih prehodih pa se veliko uporabljajo tudi psi za specialistično uporabo (iskanje drog in eksplozivov, iskanje oseb v tovornih vozilih - zaprtih prostorih). Vodniki s psi opravljajo naloge varovanja državne meje tudi na mednarodnih letališčih (Brnik, Maribor in manjša registrirana lokalna letališča), pristaniščih (Luka Koper) in na mednarodnih vlakih, ki prihajajo z Balkana. Za namen varovanja državne meje je bilo v preteklosti na Oddelku za šolanje službenih psov policije izšolanih kar nekaj psov za iskanje in odkrivanje skritih oseb v zaprtih prostorih, predvsem v tovornih vozilih in priklopnikih. (Huselja & Resinovič, Področja uporabe službenih psov, 2010)

2.2.6 Iskanje oseb na terenu

Vodnik s službenim psom lahko sledi osebo na terenu. Pes zavoha ko za človekom ostane (individualni) vonj bežeče osebe in poškodovana tla, ki jih naredi bežeča oseba z tekom po

travnati površini. (poškodbe- gnitje raznih zelenih delov trave). Ob sledenju in iskanju oseb na terenu je izredno pomembno, da policist, ki je prvi na kraju, ustrezno zavaruje sled pobeglega storilca in širšo okolico domnevne izhodiščne sledi, da je ne poškoduje, ter s tem seznani vodnika službenega psa. Zavarovanje okolice je pomembno zaradi tega, da psa ne moti vonj morebitnih drugih ljudi. Na obstojnost sledi – iskanje oseb pa je treba upoštevati naslednje razmere:

- starost sledi, teren, vremenske razmere in druge razmere. Razmere so lahko ugodne, neugodne, slabe ali pa sploh ni možnosti za opraviti led. (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005)

Ugodne razmere so:

- sled stara približno tri ure,
- naravno območje (travnik, gozd, sadovnjak in podobno),
- po sledeh niso hodili sprehajalci hišnih živali,
- temperatura zraka med eno stopinjo Celzija in sobno temperaturo,
- ni neurja s padavinami – odnaša vonjave,
- zavarovane sledi – najpogostejša sled, ki nastane v nočnem času in nanjo pade jutranja rosa, zelo ugodna in tudi najbolj uspešna sled,
- sledenje po novo zapadlem snegu, do primerne višine***. (prav tam)***

Manj ugodne razmere so:

- večja starost sledi (od 3 do 12 ur),
- območje sledi je bilo prehojeno s strani sprehajalcev, tako da je sled prehojena,
- temperatura ozračja malo pod lediščem ali višja od 20 stopinj Celzija,
- neurje z močnimi padavinami,
- sled poteka po asfaltni površini, preko prometne ceste, potokov, sveže pokošene trave in njive, poraščene s koruzo itd***. (prav tam)***

Slabe razmere so:

- starost sledi več kot 12 ur,
- območje je bilo prehojeno od mimoidočih ljudi in sprehajalcev hišnih živali,

- temperatura zraka pod lediščem (–5 stopinj Celzija) ali višja od 30 stopinj Celzija,
- neurje s padavinami (toča, sodra, sneg, velike dežne kaplje). ***(prav tam)***

Ni ugodnih razmer, če:

- sled poteka po trdih umetnih površinah (beton, asfalt in podobne umetne površine),
- se sled nahaja v strnjenem naselju (veliko ulic, parki, parkirišča, igrišča).***(prav tam)***

2.3 Uporaba službenega psa pri preiskovanju kaznivih dejanj – specialistična uporaba

»Kaznivo dejanje je človekovo protipravno ravnanje, ki ga zakon zaradi nujnega varstva pravnih vrednot določa kot kaznivo dejanje in hkrati določa njegove znake ter kazen za krivega storilca.« (Kazenski zakonik (KZ-1E), 2017)

»Če so podani razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, mora policija ukreniti potrebno, da se izsledi storilec kaznivega dejanja, da se storilec ali udeleženec ne skrije ali ne pobegne, da se odkrijejo in zavarujejo sledovi kaznivega dejanja in predmeti, ki utegnejo biti dokaz.« (Zakon o kazenskem postopku (ZKP), 2016)

Službene pse pri preiskovanju kaznivih dejanj uporabljajo za številne naloge. V Sloveniji je uporaba za iskanje sledi vonja omejena na sledenje, iskanje oseb na terenu, objektih in iskanje predmetov ter odkrivanje prepovedanih drog, eksplozivov, orožja in tulcev ter človeških tkiv in trupel. (Vratarič, Odkrivanje orožja in trupel s pomočjo službenega psa, 2010b)

Zaradi izjemno dobro razvitih čutil (smrček) so službeni psi nenadomestljivi pri iskanju prepovedanih in nevarnih snovi. To so predvsem psi za specialistično uporabo, ki jih v policiji uporabljajo na dveh področjih – pri iskanju prepovedane droge in eksploziva. (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005)

2.3.1 Kriminaliteta

Službeni pes za splošno uporabo je izšolan za: sledenje storilcev kaznivih dejanj in prekrškov, iskanje oseb v objektu ali na prostem, storjeno kaznivo dejanje vloma (na kraju vloma storilec

pusti sledi – ali za prosto sledenje storilca, ki je pobegnil s kraja dejanja), za obrambo in napad z nagobčnikom in brez njega (intervencije ob hujših kršitvah javnega reda in miru), prijetje osebe (oseba se zateče v objekt, službeni pes s svojim smrčkom zazna prisotnost storilca). Psi - specialisti so izurjeni za iskanje drog in eksplozivnih sredstev pri pregledu: območja – terena, objektov oziroma prostorov (hišne preiskave), prevoznih sredstev (predvsem mejni prehodi) in pregled prtljage (letališča, pristanišča, prireditve). (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005)

2.3.2 Odkrivanje orožja

Policisti po vsem svetu uporabljajo službene pse, ki so znajo odkriti orožje oziroma vonj smodnika ali mazalnega sredstva, ki se uporablja za shranjevanje orožja. Pri preiskovanju eksplozivnih sredstev se službeni pes uporablja brez nagobčnika in oprsnika, razen če drugače zahteva narava dela. Pri iskanju eksplozivnih sredstev pes išče eksplozivna sredstva, katerih vonj je spoznal med šolanjem. Službeni pes policije za iskanje eksplozivnih sredstev se prav tako uporablja pri pregledu območja ali terena, objektov ali prostorov, oseb, prevoznih sredstev in prtljage. Poleg strelnega orožja so ti psi zmožni zaznati tudi druge samostojne dele strelnega orožja, kot so naboji-strelivo, že uporabljeno strelivo in smodniški plini. Te službene pse se uporablja za raziskovanje vseh kaznivih dejanj, kjer je prisotno strelno orožje, in v boju proti terorizmu. Z njimi se predvsem preiskujejo stanovanjski objekti. (Vratarič, Odkrivanje orožja in trupel s pomočjo službenega psa, 2010b)

V slovenski policiji pa so se prvi psi za odkrivanje orožja, tulcev in smodniških plinov izšolali v letu 2013. (Kovačič, 2013)

2.3.3 Odkrivanje trupel

Službene pse policije se lahko uporabi za iskanje – odkrivanje trupel. Vse več se kaže tudi potreba po uporabi službenega psa pri nesrečah v gorah, iskanju utopljencev in samomorilcev, iskanju pogrešanih oseb ob potresu (v ruševinah) in pri odkrivanju žrtev kaznivih dejanj. Psi, ki niso dovolj izšolani za nakazovanje vonja umrle osebe -trupla, se ob najdbi trupla zmedejo ter ga ne nakažejo (z laježem). (Vratarič, Odkrivanje orožja in trupel s pomočjo službenega psa, 2010b)

Psi so lahko izšolani za odkrivanje trupel nad zemljo (samomor z obešanjem) in pod zemljo. Imajo dobro razvit vod – smrček za zaznavanje človeškega vonja, za iskanje trupel pa so psi izšolani samo za iskanje človeških ostankov. Lahko nakažejo tudi manjše dele človeškega trupla ali celo kapljice krvi. Psi so sposobni zaznati zakopane človeške ostanke v različnih stopnjah razkrojenosti in različnih gnilobah, ko je človeško telo že popolnoma razkrojeno. Za pse, ki odkrivajo trupla oziroma dele telesa, je vodilen vonj po gnitju. Za uspešnost psa je zelo pomemben njegov vodnik. (Prada, Curran, & Furton, 2015)

Psi ne zaznajo delov trupla, temveč izrazit vonj, ki izvira iz človeških ostankov. Psi so tako izšolani, da nakažejo prostor, kjer je največ vonja, pri čemer ni nujno, da je največ vonja prisotnega pri truplu, treba je namreč upoštevati vremenske razmere. Vonj zakopanega trupla ne potuje vedno naravnost navzgor, saj je lahko ovira zbita zemlja ali material, v katerega so deli trupla zaviti, zato se vonj širi vodoravno. Po zrahljani oz. na novo nasuti zemlji lahko potuje tudi do 10 metrov, preden najde pot na površje. »Pes je usposobljen, da določi, kje je največji vir vonja, ki morda ni blizu telesa. Tudi dele telesa lahko zavijemo ali zapremo v posebne neprepustne materiale, tako da preprečimo, da bi vonj prišel neposredno do površine, s čimer je prisiljeno, da vonjave prihajajo stransko.« (Page, 2008)

V Oddelku za antropologijo univerze v provinci Alberti, v glavnem mestu Edmonton v Kanadi, so odkrili, da se službene pse lahko uporablja tudi za iskanje posameznih delov človeškega telesa, ki so ga raznosile živali. Usposabljali so se službeni psi iz osmih policijskih območij v mestu Edmonton, kjer je bil poudarek na razpadanju človeškega telesa v različnih fazah razkroja in vonjih. Pse so preizkušali na testih, ki so simulirali pogoje za uporabo – iskanje. Na koncu usposabljanja so prišli do podatka, da so ustrezno usposobljeni psi učinkoviti pri iskanju posameznih delov telesa, ki jih raznosijo živali. (Komar, 1999)

2.3.4 Iskanje prepovedanih drog

Prepovedane droge so že zelo dolgo prisotne povsod po svetu, tudi v Sloveniji, čeprav si nekateri zatiskajo oči in menijo, da gre za nov pojav. O drogah se mnogo govori in piše po časopisih. Preko medijev smo tudi redno obveščeni, kako slovenski državljani tihotapijo prepovedano drogo, prav tako smo obveščeni tudi o uspešno izpeljanih preiskavah zoper preprodajalce prepovedanih drog, ki jim večinoma zasežejo večjo količino prepovedanih drog. Najpogostejše prepovedane droge, ki se pojavljajo na območju Republike Slovenje so:

- marihuana
- hašiš
- MDMA (ekstazi),
- kokain
- heroin
- LSD
- druge moderne in nevarne droge.

S problematiko prepovedanih drog se srečamo na vseh področjih policijskega dela: prometna varnost (vožnja pod vplivom prepovedanih substanc), javni red in mir (kršitelj javnega reda in miru pretirano agresiven, pod vplivom substanc) in vse oblike kriminalitete (družinsko nasilje, vlomi ...). (Prepovedane droge, 2007)

Menim, da je v Sloveniji premalo policistov prisotnih na terenu, da bi preprečevali preprodajo prepovedanih rog. Ugotavljam tudi, da je treba znanje glede prepovedanih drog širiti, saj se policisti premalo usposabljamo o novostih modernih drog na črnem trgu, s problematiko prepovedanih drog pa se pri opravljanju policijskih nalog dnevno srečujemo. Na lokalni ravni je izobraževanju namenjenega občutno premalo časa, saj je v Sloveniji glede na število prebivalcev veliko oseb, ki dnevno uživajo moderne in nevarne droge. (Lastna raziskava, 2012)

V Republiki Sloveniji so prepovedane droge razvrščene v Uredbi o razvrstitvi prepovedanih drog (Uredba o razvrstitvi prepovedanih drog, 2017). Ta uredba določa razvrstitev prepovedanih drog glede na resnost, nevarnost za zdravje ljudi, ki je lahko posledica zlorabe drog, ter glede na uporabo v skupine I, II in III. Prednost tega je hitrejša uvrstitev nove droge na seznam.

Proizvodnja, promet in posest prepovedanih drog iz prve skupine so dovoljeni le v raziskovalne in učne namene. Prepovedane droge iz druge in tretje skupine se lahko proizvajajo, dajo v promet in imajo v posesti za medicinske, veterinarske, učne in znanstvenoraziskovalne namene, vendar le s pridobitvijo ustreznega dovoljenja ministra za zdravje. (Uredba o razvrstitvi prepovedanih drog, 2017)

Prekrške glede prepovedanih drog ureja Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD), 2004), kazniva dejanja pa so določena v členih Kazenskega zakonika. (Kazenski zakonik (KZ-1E), 2017)

Omenjeni zakon določa pogoje, pod katerimi pogoji so dovoljeni proizvodnja, promet in posest s prepovedanimi drogami. Prepovedane droge so rastline ali substance naravnega ali sintetičnega izvora, ki imajo psihotropne učinke ter lahko vplivajo na telesno in duševno zdravje.

Pristojni zakon določa kako organ – policija ukrepa, ko odkrije prepovedano drogo. Kazenske določbe za prekršek so zapisane v zakonu. Vsakdo je v prekršku, ki ima pri sebi prepovedano drogo. Prepovedana droga se proti potrdilu odvzame brez plačila odškodnine ne glede na to, ali je bila droga njegova last ali pa jo je imel v posesti. (Prepovedane droge, 2007)

Kazniva dejanja so določena v Kazenskem zakoniku (Kazenski zakonik (KZ-1E), 2017):

- Neupravičena proizvodnja in promet s prepovedanimi drogami, nedovoljenimi snovmi v športu in predhodnimi sestavinami za izdelavo prepovedanih drog – 186. člen (Kazenski zakonik (KZ-1E), 2017)
- Omogočanje uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu – 187. člen (Kazenski zakonik (KZ-1E), 2017)

186. člen v prvem odstavku določa izvršitvene oblike neupravičene proizvodnje in prometa z mamili in sicer kdor:

- »neupravičeno proizvaja
- predeluje
- prodaja ali ponuja naprodaj
- zaradi prodaje ali dajanja v promet kupuje
- hrani ali
- prenaša ali
- posreduje pri prodaji ali nakupu
- ali kako drugače neupravičeno daje v promet rastline ali substance, ki so razvrščene kot prepovedane droge ali nedovoljene snovi v športu, ali predhodne sestavine, ki se uporabljajo za izdelavo prepovedanih snovi v športu, ali predhodne sestavine, ki se uporabljajo za izdelavo prepovedanih drog.« (Kazenski zakonik (KZ-1E), 2017)

Poznamo naslednja kazniva dejanja:

- neupravičeno proizvodnjo in predelavo
- ter neupravičen promet s prepovedanimi drogami.

V Kazenskem zakoniku ni opredeljen limit količine prepovedane droge za kaznivo dejanje. (Kazenski zakonik (KZ-1E), 2017)

Kaznivo dejanje po 187. členu, tj. omogočanje uživanja prepovedanih drog ali nedovoljenih snovi v športu stori:

- » kdor napelje drugega k uživanju prepovedanih drog ali prepovedanih doping snovi ali mu jih da, da jih uživa on ali kdo drug ali kdor da na razpolago prostore za uživanje prepovedanih drog ali nedovoljenih novi v športu ali kako drugače omogoči drugemu, da uživa prepovedane droge ali nedovoljene snovi v športu.« ***(prav tam)***

Psi za specialistično uporabo po navadi ne uporabljajo nagobčnika in oprsnice, razen v nekaterih primerih, ko mora biti službeni pes označen (pregled večjega prireditvenega prostora). Službeni pes išče in uspešno odkriva tiste vrste prepovedanih drog, katerih vonj se je naučil spoznati med usposabljanjem. Službeni pes prepovedane droge išče samostojno, ko pa je opaziti, da mu je iskanje nekoliko padlo, mu mora vodnik nuditi pomoč, tako da ga sistematično usmerja in po potrebi skupaj pregledujeta. Službeni psi za specialistično uporabo so izšolani za odkrivanje drog pri pregledu:

- območja oziroma terena,
- objektov ali prostorov,
- oseb, prevoznih sredstev in prtljage

- pregled območja oz. terena:

Vodnik s službenim psom lahko kvalitetno opravi pregled območja oziroma terena, kot so: travniki, gozdovi, dvorišča in podobno. Policijski pes odkriva in praviloma nakazuje prepovedano drogo, ki je na terenu ali celo zakopana. Pri pregledu območja je nakazovaje prepovedanih drog odvisno od tega, kako in kje je zakopana droga, in od količine ter vrste. Če je treba pregledati večje območje (prireditev državnega pomena) se mora v pregled vključiti več vodnikov za odkrivanje prepovedanih drog**.** (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005)

- pregled objekta – prostora:

Vodnik s službenim psom lahko dobro pregleda objekte – prostore, kot so: stanovanjske hiše z namestitvenimi prostori in bivalnimi prostori, kleti, garaže, gospodarska in druga poslopja in podobno, kjer se iščejo prepovedane droge, ki so skrite v stenah, pod preprogo, v pohištvu in raznih skritih predelih. Treba je vedeti, da pes išče do višine, do katere se lahko povzpne na zadnjih nogah. V hišne preiskave, pri katerih se išče prepovedana droga, moramo načrtovati in na kraj poklicati vodnike s službenimi psi, da je preiskava učinkovita. Prostor je treba pred preiskavo prezračiti, nato pa zapreti, da prepih ne odnaša vonjave**.** Vodnik sam ne opravlja pregleda**,** temveč pri njem samo pomaga. Treba upoštevati časovne omejitve dela službenih psov policije**.** ***(prav tam)***

- pregled vozil in drugih prevoznih sredstev:

Službeni psi so nepogrešljivi pri pregledu vozil, kjer se išče prepovedana droga. Tudi tukaj velja, da pes išče do višine, do katere se lahko povzpne na zadnjih nogah. Pregledi vozil se največkrat izvajajo na mejnih prehodih. Vodnik službenega psa za iskanje drog opravlja delo pri pregledih vozil v cestnem prometu (osebna, tovorna vozila), pregledih vlakov (na železniški postaji), plovil (Luka Koper) in zračnih plovil (letališča). ***(prav tam)***

- pregled prtljage:

Pes, ki je izšolan za odkrivanje drog, lahko pregleda tudi prtljago pri vseh prometnih sredstvih, kot npr.: pregled vozil v cestnem prometu, pregled vlakov, pregled vodnih plovil, pregled zračnih plovil. Lahko pregleda tudi vso drugo prtljago: najdeno (predvsem na letališču), zapuščeno ... Pri pregledu mora biti prtljaga psu dostopna. Prepričati se moramo, da v njej ni nevarnih predmetov, s katerimi bi se službeni pes lahko poškodoval. ***(prav tam)***

2.3.5 Iskanje eksplozivnih sredstev

Službeni pes je izšolan za iskanje eksplozivnih sredstev. Ti psi iščejo eksplozive, katerih vonje so se naučili med šolanjem. Ko opravlja policijsko nalogo, mora biti vodnik službenega psa zelo previden, saj ima zahtevno opravilo z eksplozivnimi sredstvi. Pri tem mora nujno upoštevati pravna sredstva, ki jih je izdala policija (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005)

Za vodnike službenih psov policije za odkrivanje in iskanje eksplozivnih sredstev velja enak način dela kot pri iskanju prepovedanih drog. Razlika je le v tem, da vodnik pred pričetkom

pregleda ničesar ne pregleduje samostojno, ampak vedno sistematično skupaj s psom. Pomembno je tudi, da pes nakaže kraj z vonjem eksplozivnega sredstva (lahko z laježem), nikakor pa se eksplozivnih sredstev ne sme dotikati (ne sme nakazovati s praskanjem). (Muhvič, 2007)

2.3.6 Protibombni pregledi ob obisku varovanih oseb oziroma prireditvah večjega rizika

Vodniki s službenimi psi so zelo pomembni pri izvajanju protibombnih pregledov zaradi varovanja VIP (Very Important Person). Angleški izraz pomeni znana osebnost iz tujine ali posebni gost, npr. ob dogodkih, koncertih oziroma prireditvah večjega rizika. (Kessler, 2016) Pregledi se izvajajo preventivno, saj lahko psi v kratkem času pregledajo zelo velik teren: tribune v hokejskih halah, tribune s sedečimi mesti (prireditev v Planici, Vitranc), nogometni stadioni, travniki, protokolarni objekti. Upoštevati moramo klimatizirane prostore, kjer se pes obnaša drugače – zrak prisiljeno kroži; ob dobrem treniranju oz. urjenju službenega psa se vodnik takim težavam učinkovito izogne. (Prepovedane droge, 2007)

2.3.7 Iskanje trupel in orožja ter tulcev

Na podlagi potreb v slovenski policiji so se leta 2012 Urad kriminalistične policije, Urad uniformirane policije, Generalna policijska uprava in Oddelek za šolanje službenih psov med seboj dogovorili in uskladili o možnostih izšolanja službenih psov za specialistično uporabo, in sicer za iskanje orožja in tulcev ter delov človeškega telesa. Oddelek za šolanje je takoj pričel s šolanjem, brez kakršnihkoli usposabljanj. Inštruktorji so sami izšolali in usposobili prvega psa. Psička po imenu Olli je nastanjena v Oddelku in se uporablja tudi za lastno vzrejo mladičev. Za iskanje orožja in tulcev so se izšolali štirje psi pasme nemški kratkodlaki ptičar. V oddelku so trije inštruktorji, ki so zadolženi za izšolanje psov za iskanje orožja in tulcev ter iskanje človeških delov in trupel. (Lovšin, 2016)

»Policijskih psov že dalj časa ne uporabljamo zgolj za iskanje pogrešanih ali pobeglih oseb in ustrahovanje ljudskih množic. Slovenski policisti imajo tako že psičko, ki zna najti biološke sledi – kri in spermo, marsikje pa tudi identifikacija osumljencev poteka s pomočjo psov in njihove prirojene detektorske opreme: smrčka, ki je za vonjave občutljiv 19-krat bolj od

človeškega nosu in ki lahko išče tudi precej bolj neobičajne ter posebne vonjave kot zgolj vonj eksplozivnih sredstev ali prepovedanih drog.« ***(prav tam)***

Marko Medvešek je navedel: »Pred dvajsetimi leti še nismo imeli takšnih psov in znanje vodnikov je dozorelo do te mere, da bi ob ustrezni finančni podpori zmogli še korak naprej.« ***(prav tam)***

Slika 1: Policijski psi iščejo tudi kri in semensko tekočino

Vir: (https://www.dnevnik.si/1042729564/kronika/policijski-psi-iscejo-tudi-kri-semensko-tekocino-in-po-vonju-prepoznavajo-osumljence, 2016)

2.3.8 Uporaba službenega psa pri opravljanju hišne preiskave

V Ustavi Republike Slovenije je zapisano: «da je stanovanje nedotakljivo, da nihče ne sme brez odredbe sodišča proti volji stanovalca vstopiti v tuje stanovanje ali druge prostore, niti jih ne sme preiskovati. Pri preiskavi ima pravico biti navzoč tisti, čigar stanovanje ali prostori se preiskujejo, ali njegov zastopnik. Preiskava se sme opraviti samo v navzočnosti dveh prič. Pod pogoji, ki jih določa zakon, sme uradna oseba brez odredbe sodišča vstopiti v tuje stanovanje, da izjemoma brez navzočnosti prič opravi preiskavo, če je to neizogibno potrebno, da lahko

neposredno prime storilca kaznivega dejanja ali da se zavaruje ljudi in premoženje.« (Ustava republike Slovenije, 2016)

Brez odredbe sodišča policisti v nobenem primeru ne smejo opraviti hišne preiskave v postopku za prekrške. Tudi če se je storilec prekrška zatekel v stanovanje, mora policist vedno pridobiti sodno odredbo sodišča.

Pooblastilo policistov za opravljanje hišne preiskave (pregled stanovanja, drugih prostorov) je določeno:

- v Zakonu o kazenskem postopku (Zakon o kazenskem postopku (ZKP), 2016)
- v Zakonu o prekrških (Zakon o prekrških (ZP-1), 2016)
- v Zakonu o nalogah in pooblastilih policije (Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), 2017)

Policisti smejo opraviti preiskavo stanovanja in drugih prostorov na podlagi odredbe, kot je določeno v 214. členu Zakona o kazenskem postopku:

- »če so podani utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje« (Zakon o kazenskem postopku (ZKP), 2016)
- »če je verjetno, da bo mogoče pri preiskavi obdolženca (osumljenca) kaznivega dejanja prijeti ali da se bodo odkrili sledovi kaznivega dejanja ali predmeti, ki so pomembni za kazenski postopek« (Zakon o kazenskem postopku (ZKP), 2016)

Pomembno je, da sta izpolnjena oba zgoraj navedena pogoja (kumulativno). Policisti smejo vstopiti v tuje stanovanje in prostore in opraviti hišno preiskavo brez odredbe, kot je določeno v 218. členu Zakona o kazenskem postopku:

- »če imetnik stanovanja to želi;
- če kdo kliče na pomoč;
- če je treba prijeti storilca kaznivega dejanja, ki je bil zaloten pri samem dejanju;
- če je to potrebno za varnost ljudi in premoženja;
- če je v stanovanju ali drugem prostoru kdo, ki ga je treba po odredbi pristojnega državnega organa prijeti ali prisilno privesti, ali se je zaradi pregona tja zatekel.« (Zakon o kazenskem postopku (ZKP), 2016)

V 53. členu Zakona o nalogah in pooblastilih policije je zapisano, da policisti smejo brez naloga sodišča vstopiti v tuje stanovanje in druge prostore:

- »če imetnik stanovanja to dovoli;
- če kdo kliče na pomoč;
- če je to porabno za preprečitev samomora;
- če se preverjajo okoliščine, ki kažejo na smrt določene osebe v tem prostoru, ali
- v drugih primerih, če je nujno za zavarovanje ljudi in premoženja.« (Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), 2017)

Ko se opravlja hišna preiskava se uporablja ob psa za splošno in specialistično uporabo. Vodnik s službenim psom sodeluje z ostalimi policisti, le redko jo izvede sam.

Pri hišni preiskavi za uporabo vodnika s službenim psom veljajo pogoji:

- mora biti pripet na kratko najlonsko vrvico;
- ne sme biti popadljiv in s tem vplivati na hišne ljubljence;
- vodnik mora biti pozoren na morebitne okoliščine, ki vplivajo na delo psa, da ne bo nepravilno reagiral – ropot, stroji v delujočem stanju, goneča se psica;
- za psa moramo poskrbeti, da je razčesan in pravilno sproščen;
- med pregledom ne sme narediti materialne škode oziroma poškodovati inventarja.

Službenega psa za specialistično uporabo se pri hišni preiskavi uporabi za odkrivanje: drog oz. prepovedanih substanc, orožja, tulcev, delov človeškega telesa in trupel. Pes je pri hišnih preiskavah zelo pomemben, saj stvari, ki so pridobljene protipravno, storilci vedno skrijejo kam, kjer jih je zelo težko odkriti, pes pa nakazuje stvari, katerih vonj se je naučil prepoznavati med usposabljanjem. Vsak vodnik mora pred nastopom naloge s službenem psom le-tega pripraviti, ga motivirati, da pes ve, kaj bo iskal. Pomembno je omeniti, da mora vodnik službenega psa pred pričetkom preiskave najprej sam pregledati prostor, da bi preprečil morebitne poškodbe službenega psa (vroči, ostri predmeti, nevarne snovi…). Službeni pes za specialistično uporabo preglede vedno opravlja brez nagobčnika. (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005)

Vodnik s službenim psom za splošno uporabo pa policijske naloge opravlja pri pregledu objektov, zaradi pobegle osebe, ki se je v objekt zatekla in se tam skriva. Lahko pregleda objekt,

ko s službenim psom opravi sledenje ali druge policijske naloge, kot sta opazovanje in prijetje. Lahko pa je napoten na kraj storitve kaznivega dejanja, kjer se pregleduje objekt (vlom, vlomna tatvina, sprožen alarm ...). Če se bežeči osebi s psom sledi in se oseba v objekt zateče, vodnik počaka, da pristojni policisti zavarujejo objekt, da oseba ne more zapustiti objekta in pobegniti. Pes nato preišče objekt in z laježem nakaže osebo. Vodnik je lahko tudi napoten na kraj kaznivega dejanja, kjer se je sprožil vlomni alarm in obstaja sum, da je v objektu še oseba, ki jo je zaradi vloma treba prejeti. Pred preiskavo mora vodnik, če to okoliščine dopuščajo, osebi glasno ukazati, naj pride iz objekta, drugače bo spustil službenega psa. Službeni pes je praviloma opremljen z oprsnico in nagobčnikom. ***»prav tam«***

3 PASME SLUŽBENIH PSOV PO SVETU IN PRI NAS

»Ob nabavi psa za določen namen stremimo k temu, da bi s psom dosegali ustrezne rezultate, ne da bi morali vložiti veliko truda v oblikovanje ali spreminjanje njegovega značaja. Delno si lahko pomagamo z izbiro psa ustrezne pasme, za katero je značilen specifičen karakter in ga rejci dosegajo predvsem z načrtno vzrejo. Načrtna vzreja je ena poglavitnih kinoloških dejavnosti, s katero usmerjamo razvoj pasemskih lastnosti, kot so videz, telesne sposobnosti in značaj.« (Zidar, 1987)

Že desetletja nazaj je policija imela lastno vzrejo službenih psov, nato je z njo prekinila. Lotili so se nakupa psov od drugih vzrediteljev, kar je prineslo veliko uspehov pri šolanju, vendar pa so v zadnjem času naleteli na težavo, da po vsem svetu primanjkuje dobrih pasem psov. V Sloveniji je bila policija omejena na varčevalne ukrepe s strani vlade. V oddelku za šolanje službenih psov so se odločili za lastno vzrejo psov, ki je stekla leta 2012. Prvo leglo mladičev, in sicer pet nemških ovčarjev, se je skotilo januarja 2013, v letu 2014 pa so v oddelku imeli prvo leglo nemških ptičarjev. »Cilji lastne vzreje so zlasti zagotoviti dovolj kakovostnih psov za potrebe policije, spremeniti filozofijo šolanja in uporabe službenih psov, psičke za vzrejo pa izbirati med tistimi, ki so učinkovite tudi na terenu, česar praviloma ne počnejo nikjer v svetu.« (Djordjevič, 2014)

Preteklo je kar 25 let, da je Oddelek za šolanje službenih psov imel ponovno lastno vzrejo nemških ovčarjev. »Za lastno vzrejo se je policija odločila, ker na trgu primanjkuje dovolj kakovostnih psov za policijske potrebe,« je v intervjuju za Žurnal24.si dejal Drago Menegalija. (Košak, 2014)

Nakup službenih psov je do sedaj potekal preko drugih vzrediteljev pri starosti psa od 10 do 30 mesecev. Prvo leglo mladičev bo namenjeno vodnikom za specialistično uporabo, v prihajajočem letu pa bo mladiče skotila psička pasme kratkodlaka nemška ptičarka. (prav tam)

Za delo v policiji se uporabljajo za splošno uporabo še službeni psi pasme belgijski ovčar in rotvajler. Za ti pasmi v Oddelku za šolanje službenih psov policije še nimajo predvidenega legla mladičev**. *(prav tam)***

Slika 2: Službeni pes s prvim leglom mladičev

Vir: (http://www.primorske.si/Novice/Kronika/Policijski-psi-odkrivajo-vse-vec, 2015)

V evropskih državah so službeni psi naslednjih pasem: V Belgiji izbirajo belgijske ovčarje malinous, nemške ovčarje ali pa mešanico teh pasem, sicer pa pri varnostnih organih Belgije ni ključnega pomena pasma, temveč da je pes pri svojem delu dober. V Estoniji izbirajo med nemškimi ovčarji in belgijskimi ovčarji malinous. V Latviji za patruljne pse uporabljajo nemške ovčarje, za specifično uporabo pa belgijske ovčarje malinous. Na Norveškem imajo belgijske ovčarje malinous, nemške ovčarje in nizozemske ovčarje. V Srbiji uporabljajo belgijske ovčarje. (Pelc, 2007)

3.1 Belgijski ovčar

Pasma belgijskega ovčarja se pojavlja v štirih oblikah oz. tipih. Njihov standard je bil določen leta 1968. Posamezni tipi se razlikujejo v odlakanosti in barvi, njihova imena pa so izbrana po glavni psarnah v Belgiji: Groenendael, Laekenois, Malinous in Tervueren. V slovenski policiji se trenutno uporablja samo najbolj razširjena pasma, malinous.

Kljub svoji nižji postavi in manjši telesni teži s pokončnimi uhlji in spuščenim repom je belgijski ovčar okreten, hiter in pogumen. Malinous se od drugih belgijskih ovčarjev loči po

barvi in dolžini kožuha; dovoljena barva kožuha je rdečkasto rjava s sajastimi ožigi in temno obrazno masko. Je edini s kratko dlako. Je izjemno pogumen, neomajen, temperamenten, odlikuje ga radovednost in upornost ter nezaupljivost do neznancev. Prijazen je do vseh članov družine, podrejen pa samo enemu gospodarju. (Zidar, 1987)

Slika 3: Belgijski ovčar

Vir: (https://www.zivotinjice.com/belgijski-ovcar-plemenit-i-vredan-pas/)

3.2 Nemški ovčar

Nemški ovčar je prihaja iz Nemčije in je ena najbolj razširjenih in priljubljenih pasem na svetu, še posebno znana je v Sloveniji. Skozi zgodovino se je ta pasma izkazala kot zelo uporabna za policijske in vojaške namene. Nemški ovčar je pri vzrejni, »vzreja pomeni – oskrba, nega živali z namenom, da se razvije do gospodarsko, uporabno zaželene razvojne stopnje« (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU) selekciji ena najlepših pasem. Zaradi vsestranske sposobnosti in pogumnega značaja so nemškega ovčarja že razmeroma zgodaj uporabljali kot čuvaja, branilca, reševalca in iskalca pri sledenju. Kot službeni pes je bil mednarodno priznan že leta 1925. Od takrat se je njegova uporaba še bolj razširila in dobila vsestransko obeležje. Nemški ovčar je v svetu priznan kot najuspešnejši službeni pes, kot simbol zvestobe, poguma

in učljivosti. Je srednje velik, mišičast pes s pokončnima srednje dolgima uhljema in dolgim spuščenim repom. (Zidar, 1987)

Slika 4: Nemški ovčar

Vir (http://splet15.splet.arnes.si/pes-nemski-ovcar/, 2014):

3.3 Rotvajler

Ime je dobil po starem trgovskem središču Rottweil. Pasma se je hitro razširila po vsej Evropi. Toda rotvajlerja niso uporabljali samo kot naganjalca čred, temveč tudi kot vlečnega psa. Začeli so ga načrtno vzrejati in vzgajati. V današnjem času počasi izgublja prvotno vlogo in se uveljavlja kot sposoben ter za šolanje dovzeten pes. Kot izraža njegov videz, je zelo močan pes z veliko delovno vnemo. Je srednje velik, kratkodlak, z značilno močnim lobanjskim delom glave in kratkim gobcem ter kratkim repom. Ima izjemno sposobnost, da loči resnično

nevarnost od igre, zato reagira, kadar je treba. Danes v slovenski policiji obstaja samo še nekaj rotvajlerjev. Imajo zelo veliko možnost za bolezen in poškodbo kolkov in hrbtenice – degenerativne spremembe. (Zidar, 1987)

Slika 5: Rotvajler

Vir: (http://www.mladina.si/111147/policija-bo-kupovala-nove-pse/, 2012)

3.4 Lovske pasme – kratkodlaki nemški ptičar

To je nemška lovska pasma, izvira pa iz španskih goničev. Dolga leta so se prizadevni vzreditelji pri psih trudili polepšali postavo in s tem pridobiti večjo hitrost in vztrajnost. Sedanja oblika nemškega ptičarja je razširjena po celotni Evropi. Je živahen in dojemljiv za šolanje, odločen, pameten, vesel in zelo prijazen do otrok. Ima ozko in lepo oblikovano glavo, dobro razvit rjav smrček in gladko prileženе uhlje, da se lahko izogne poškodbam med delom Rep vzreditelji za eno tretjino skrajšajo. V Sloveniji je krajšanje repov prepovedano, tako da imajo ptičarji dolge repe, ki pa jih močno ovira pri delu, saj z repom vzelo opleta sem ter tja, ko pa pride do poškodbe pa ugotovimo, kako pomembno je da bi pes imel skrajšan rep, prihranimo veliko bolečin. (Lastna raziskava, 2012) Dlaka je kratka, gosta in ostra. Dovoljene barve

ptičarjev so kostanjevo rjava, kostanjevo rjava majhnimi belimi lisami po prsih in nogah, temno jetrno lisasta s kostanjevorjavo masko in lisami ter črna s kostanjevorjavimi različicami. Nemški ptičar je vsestransko uporaben lovski pes, ki se enako dobro obnese kot ptičar, lahkonogi gonič ali pes čuvaj. Ima zelo močan lovski nagon, ki ne odpove niti v gorah, gozdu, močvirju. Uporabljajo jih tudi v policiji, večinoma za specialistično uporabo. Brez posebnih težav lahko živi v vsakem okolju, vendar je treba poskrbeti, da se dovolj giblje na travniku, v gozdu ali poligonu. (Pugnetti, 1993)

Slika 6: Kratkodlaki nemški ptičar

Vir: (http://www.radiokrka.com/poglej_clanek.asp?ID_clanka=194295, 2016)

4 OPREMA SLUŽBENEGA PSA

Kakor za vsako drugo dejavnost je tudi za delo s policijskim psom zahtevana specialna oprema tako za službenega psa kot za vodnika – policista. V primeru, da obstaja nevarnost poškodb policijskih psov, so jih pred neposrednim opravljanem policijskih nalog vodniki dolžni opremiti s posebno zaščitno opremo. Med slednjo štejemo zaščitne strelno neprebojne jopiče in zaščitne copate za tačke, ki pse varujejo pred poškodbami z razbitim steklom ter opeklinami vročem asfaltu, kjer dlje časa opravljajo svoje naloge.

Med osnovno opremo za službenega psa pa štejemo: nagobčnik, ovratnico, sledilno vrvico, povodec in oprsnico, s katero je službeni pes označen. Pri opravljanju splošnih policijskih nalog mora biti oprema označena z napisom POLICIJA, razen če opravljamo druge naloge. Tukaj pa velja tudi omeniti, da so psi specialisti brez nagobčnika in oprsnice, razen če je drugačna vsta nalge. Pri usposabljanju službenega psa potrebujejo še hladilno torbo za prenos vzorcev – prepovedanih drog in eksplozivov. (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005)

Slika 7: Oprema službenega psa

Vir: (http://www.delo.si/novice/kronika/iskanje-droge-ali-eksploziva-je-za-psa-le-igra.html, 2017)

5 PRAVNA PODLAGA ZA UPORABO SLUŽBENEGA PSA

Uporaba službenega psa je omenjena v naslednjih pravnih aktih:

- Zakon o nalogah in pooblastilih policije (Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), 2017),
- Pravilnik o policijskih pooblastilih (Pravilnik o policijskih pooblastilih, 2014),
- Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005),
- Pravila policije (Jarc & Štemberger, 2014),
- Zakon o zaščiti živali (Zakon o zaščiti živali, (ZZZiv), 2013),
- Zakon o kazenskem postopku (Zakon o kazenskem postopku (ZKP), 2016), ki pa med pravnimi predpisi ne omejuje uporabe službenega psa. Pooblastilo za uporabo službenega psa je opredeljeno v skladu s pravno zakonodajo, ki policiste pooblašča za opravljanje operativnih nalog na terenu. (Vratarič, Pravni vidik uporabe službenih psov pri preiskovanju kaznivih dejanj, 2010a)

5.1 Zakon o nalogah in pooblastilih policije

V zakonu o nalogah in pooblastilih policije je uporaba službenega psa opredeljena kot prisilno sredstvo. Po omenjenem zakonu pa smejo policisti uporabiti prisilna sredstva za preprečitev ali odvrnitev nevarnosti, če z opozorilom, ukazom ali izvedbo drugega prisilnega sredstva ne morejo uspešno opraviti policijske naloge. Med omenjena prisilna sredstva spada tudi uporaba službenega psa. Vse do leta 2013 je uporabo službenega psa opredeljeval Zakon o policiji, danes pa so opredeljene v Zakonu o nalogah in pooblastilih policije. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), 2017)

Službeni pes je zelo uporabno prisilno sredstvo pri izvajanju policijskih nalog, kot so vzdrževanje javnega reda in miru, iskanje pogrešanih oseb, prepovedanih drog in razstreliva … Če je službeni pes dobro izšolan, je učinkovit pri policijskih nalogah, pri katerih se kot oblika neposrednega fizičnega prisiljevanja poleg telesa uporabi predvsem naravna lastnost psa – ugriz. Zakon opisuje kakšna je uporabo službenega psa z nagobčnikom, brez nagobčnika,

posledice nastale z ugrizom,…. Vse uporabe službenega psa se navezujejo na spoštovanje načela sorazmernosti. (***prav tam)***

V 85. členu Zakona o nalogah in pooblastilih policije je opredeljeno:

- »Službenega psa z nagobčnikom in na povodcu smejo policisti uporabiti, če ne morejo drugače obvladati aktivnega upiranja ali odvrniti napada.« (Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), 2017)

Zaradi uporabe nagobčnika in povodca je to milejša oblika uporabe službenega psa kot prisilnega sredstva. Uporabi se ga, če policisti drugače ne morejo obvladati zelo aktivnega kršitelja pri aktivnem upiranju ali odvrniti napada. Za obvladanje aktivnega upiranja lahko policist uporabi tudi naslednja prisilna sredstva: plinski razpršilec, strokovne mete/udarce, palico. Pri navedeni uporabi moramo upoštevati tudi okoliščine, kot so vrste in načini upiranja ali napada. ***(prav tam)***

- »Službenega psa z nagobčnikom in brez povodca smejo policisti uporabiti, če ne morejo drugače preprečiti bega osebe ali odvrniti napada.« ***(prav tam)***

Uporaba službenega psa z nagobčnikom in brez vrvice je možna pri zaustavitvi bežeče osebe in tudi odvrnitvi napada v primerih, ko je treba z večje razdalje, kot je dolg povodec, odvrniti napad osebe. Ko gre za beg osebe, mora biti povezan z razlogom: lahko gre za storilca kaznivega dejanja ali storilca prekrška. Treba je tudi upoštevati, da lahko imamo tudi pisno odredbo za privedbo ali celo odvzem prostosti osebe. Pomembno je tudi, da je beg osebe povezan neposredno z izvajanjem policijskih nalog in policijskih pooblastil, ter obstajati morajo pogoji za začasno omejitev gibanja, privedbo, pridržanje; lahko gre za neposredno zasledovanje osebe, ki ne upošteva ukazov policistov. Upoštevati je treba tudi uporabo psa, če storilec s kraja dejanja pobegne že pred prihodom policistov: v takem primeru se je treba odločiti in uporabiti psa, kot določajo pravila stroke (iskanje oseb), in šele nato, če obstajajo pogoji, kot prisilno sredstvo. ***(prav tam)***

- »Službenega psa brez nagobčnika in na povodcu smejo policisti uporabiti, če ne morejo drugače: - obvladati aktivnega upiranja z orožjem, nevarnim orodjem, drugimi nevarnimi predmeti ali snovmi ali odvrniti napada osebe s takimi predmeti ali snovmi; - obvladati aktivnega upiranja večjega števila oseb ali odvrniti njihovega napada; - odvrniti napada osebe, ki je fizično močnejša ali uporablja posebne spretnosti.« ***(prav tam)***

Službenega psa brez nagobčnika in na povodcu smejo policisti uporabiti, če ne morejo drugače obvladati nevarnejših oblik aktivnega upiranja ali odvrniti nevarnejših oblik napada, tj., ko je za napad uporabljeno orožje, nevarno orodje in druge nevarne snovi; upoštevati je tudi treba upiranje večjega števila oseb ali odvrnitev njihovega napada. Za nevarno obliko upiranja ali napada osebe se šteje tudi, če se aktivno upira ali napada oseba, ki je fizično močnejša ali obvlada posebne borilne veščine. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), 2017)

- »Službenega psa brez nagobčnika in brez povodca smejo policisti uporabiti, če ne more drugače: - obvladati aktivnega upiranja z orožjem, nevarnim orodjem, drugimi nevarnimi predmeti ali snovmi ali odvrniti napada s takimi predmeti ali snovmi, če obstaja neposredna nevarnost za nastanek hude telesne poškodbe ali hujše posledice za policista ali koga drugega; - preprečiti bega osebe, ki je oborožena ali ima pri sebi nevarno orodje, druge nevarne predmete ali snovi.« ***(prav tam)***

Uporaba službenega psa brez nagobčnika in brez vrvice velja, kadar gre za nevarnejše oblike aktivnega upiranja ali odvračanja nevarnih načinov napada, pri katerih oseba uporablja orožje, nevarno orodje in druge nevarne predmete in snovi. Upoštevati pa moramo tudi neposredno nevarnost za nastanek hude telesne poškodbe pri policistu ali kom drugem. Če gre za beg osebe, ki je oborožena, pa je policistu omogočeno, da z varne razdalje obvlada upiranje take osebe. ***(prav tam)***

Ob pogojih uporabe službenega psa brez povodca/na povodcu smejo policisti uporabiti tudi naslednja prisilna sredstva: plinski razpršilec, strokovne udarce/mete, palico. V primerjavi z navedenimi oblikami prisilnih sredstev je uporaba službenega psa brez nagobčnika glede na posledice mnogo hujše prisilno sredstvo na osebo, nekoliko hujša je samo še uporaba strelnega orožja. Ob uporabi službenega brez nagobčnika na vrvici ali brez nje je treba imeti tudi dobro izurjenega službenega psa ter nadzor nad vodenjem in uporabo psa – ta uporaba psa je zelo zahtevna. ***(prav tam)***

5.2 Pravilnik o policijskih pooblastilih, Pravila policije, Zakon o zaščiti živali

Pravilnik o policijskih pooblastilih opredeljuje način izvajanja policijskih pooblastil ob točno določenih zakonskih pogojih. Službenega psa omenja le kot prisilno sredstvo.

»Pri opravljanju nalog se lahko uporabljajo le ustrezno izurjeni in opremljeni službeni psi, ki jih vodijo policisti vodniki.« (Pravilnik o policijskih pooblastilih, 2014)

V Pravilih policije pa je službeni pes omenjen pri opravljanju temeljnih oblik policijskega dela (opazovanje, patruljiranje, intervencija, zaseda, blokada …). (Jarc & Štemberger, 2014)

Zakon o zaščiti živali pravi, da »za nevarne pse ne štejejo službeni policijski ali vojaški psi, katerih ugriz je posledica izvajanja službene dolžnosti«. (Zakon o zaščiti živali, (ZZZiv), 2013)

5.3 Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije

Navodilo natančno opredeljuje šolanje, uporabo in oskrbo službenih psov policije, naloge in pristojnosti policijskih enot na tem področju ter dolžnosti policistov vodnikov službenih psov. (Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, 2005)

Omenja tudi uporabo službenih psov policije za izvajanje posameznih nalog kot službeni pes za splošno uporabo in specialistično uporabo. V navodilu je zapisano, da se lahko službene pse policije skladno z novimi kinološkimi spoznanji o uporabi psov za službene potrebe uporabi tudi za druge naloge. ***(prav tam)***

V navodilu je kot priloga tudi poročilo o uporabi službenega psa, ki ga mora vsak vodnik izpolniti ob uporabi službenega psa policije.

5.4 Zakon o kazenskem postopku

Zakon o kazenskem postopku (1. odstavek 148. člena) pravi: »Če so podani razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, mora policija ukreniti vse potrebno, da se izsledi storilec kaznivega dejanja, da se storilec ali udeleženec ne skrije ali ne pobegne, da se odkrijejo in zavarujejo sledovi kaznivega dejanja in predmeti, ki utegnejo biti dokaz.« (Zakon o kazenskem postopku (ZKP), 2016)

Pri raziskavi vseh kaznivih dejanj je uporaba službenega psa priporočljiva ter tudi zelo koristna. Uporab službenega psa je zelo koristna pri preiskovanju naslednjih kaznivih dejanj:

- preiskava skritih delov prevoznih sredstev (6. odstavek 215. člena) (Zakon o kazenskem postopku (ZKP), 2016)
- hišna in osebna preiskava (214. člen) (prav tam)
- ogled kraja kaznivega dejanja (245. člen) ***(prav tam)***
- druga opravila pri preiskovanju kaznivih dejanj (Vratarič, Pravni vidik uporabe službenih psov pri preiskovanju kaznivih dejanj, 2010a)

6 STATISTIKA UPORABE SLUŽBENEGA PSA KOT PRISILNEGA SREDSTVA

6.1 Skupno število uporab službenega psa policije kot prisilnega sredstva

Količina uporabe službenega psa kot prisilnega sredstva v slovenski policiji se iz leta v leto spreminja. Za analizo smo vzeli sedem zaporednih let, točneje od leta 2009 do 2015, in prišli do rezultata, da je bila uporaba službenega psa kot prisilnega sredstva v slovenski policiji najvišja v letu 2011, najnižja pa v letu 2013. Podatki po posameznih letih so razvidni iz Tabele 1.

Tabela 1: Število uporab službenega psa kot prisilnega sredstva

LETO	ŠTEVILO UPORAB KOT PRISILNEGA SREDSTVA
2009	26
2010	15
2011	41
2012	26
2013	3
2014	25
2015	14

Vir: (http://www.policija.si/images/stories/Statistika/DrugiDogodki/PolicijskaPooblastila/UporabaPS2015.pdf, 2015)

Opravljena je bila tudi analiza, kolikšna je bila uporaba službenih psov kot prisilnega sredstva po policijskih upravah. Podatki so navedeni v Tabeli 2, iz katere je razvidno, da je bil službeni pes kot prisilno sredstvo policije v enakem obdobju, torej 2009–2015, največkrat uporabljen na območju Policijske uprave Celje, najredkeje pa na območju Policijske uprave Nova Gorica.

Tabela 2: Uporaba službenega psa po policijskih upravah

POLICIJSKA UPRAVA	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Skupaj
Celje	1	5	24	4	1	1	7	43
Koper	3	0	2	4	1	2	2	14
Kranj	1	1	0	0	0	1	0	3
Ljubljana	7	2	6	2	0	4	1	22
Maribor	6	4	0	8	0	0	2	20
Murska Sobota	6	1	0	2	0	16	0	25
Nova Gorica	0	0	2	0	0	0	0	2
Novo mesto	1	2	7	1	1	0	2	14

Vir: (http://www.policija.si/images/stories/Statistika/DrugiDogodki/PolicijskaPooblastila/UporabaPS2015.pdf, 2015)

Tabela 3 prikazuje število vseh uporabljenih prisilnih sredstev v Slovenski policiji v enakem obdobju. Med različnimi prisilnimi sredstvi je bil službeni pes uporabljen le 150-krat. Največkrat se je kot prisilno sredstvo uporabilo vezanje in vklepanje. Enkrat je bila uporabljena konjenica in 2-krat strelno orožje.

Tabela 3: Število uporab vseh prisilnih sredstev v slovenski policiji

Prisilno sredstvo	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Skupaj
Sv	4736	4164	4433	4006	3480	3423	2882	27124
Pr	181	183	232	379	229	97	135	1436
Ts	4841	4625	4929	4954	3786	3816	3486	30437
Pal	89	58	139	280	72	24	49	711
Ps	0	0	1	68	0	0	0	69
Vc	0	0	0	2	0	0	0	2
Kon	0	0	0	1	0	0	0	1
Pmv	0	0	0	0	0	0	0	0
Sp	26	15	41	26	3	25	14	150
So	1	0	0	1	0	1	8	11
Os	3	2	2	6	0	0	0	13

Vir: (http://www.policija.si/images/stories/Statistika/DrugiDogodki/PolicijskaPooblastila/UporabaPS2015.pdf, 2015)

Legenda uporabljenih izrazov:

SV – sredstva za vezanje in vklepanje, Pr – plinski razpršilec, Ts – telesna sila, Pal – palica, Ps – plinska in druga sredstva za pasivizacijo, Vc – vodni curek, Kon – konjenica, Pmv – posebna motorna vozila, Sp – službeni pes, Puv – sredstvo za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev, So – strelno orožje, Os – opozorilni strel

6.2 Uporaba službenega psa kot prisilnega sredstva na temeljnih oblikah dela

Službeni pes kot prisilno sredstvo je bil največkrat uporabljen pri intervenciji. Ostale oblike dela in uporaba prisilnih sredstev pa so razvidne iz Tabele 4.

Tabela 4: Uporaba prisilnih sredstev pri obliki policijskega dela

Oblika dela	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Skupaj
Asistenca	0	0	0	0	0	0	0	0
Blokada	0	0	1	0	0	0	2	3
Dežurstvo	0	0	0	0	0	0	0	0
Intervencija	4	11	10	19	0	21	9	74
Opazovanje	13	0	4	0	1	0	0	18
Patruljiranje	1	2	10	6	2	3	0	24
Poostren nadzor	0	0	0	0	0	0	0	0
Zaključna akcija	0	0	0	0	0	0	0	0
Posebna policijska enota	6	2	12	1	0	0	3	24

Vir: (http://www.policija.si/images/stories/Statistika/DrugiDogodki/PolicijskaPooblastila/UporabaPS2015.pdf, 2015)

6.3 Uporaba službenega psa kot prisilnega sredstva – pogoji uporabe

Omeniti je treba, da je bil službeni pes kot prisilno sredstvo (z nagobčnikom in na povodcu) največkrat uporabljen v obdobju 2009–2013, sledila je uporaba brez nagobčnika in na povodcu, le redko brez nagobčnika in brez povodca. Podrobni podatki so razvidni iz Tabele 5.

Tabela 5: Uporaba službenega psa – pogoji uporabe

Leto	Nagobčnik + povodec	Nagobčnik, brez povodca	Brez nagobčnika + povodec	Brez nagobčnika, brez povodca
2009	17	7	2	0
2010	8	6	1	0
2011	18	10	1	0
2012	15	10	1	0
2013	1	2	0	0
2014	17	7	0	0
2015	10	4	0	0
Skupaj	86	46	5	0

Vir: (http://www.policija.si/images/stories/Statistika/DrugiDogodki/PolicijskaPooblastila/UporabaPS2015.pdf, 2015)

6.4 Poškodbe oseb pri uporabi službenega psa

V Tabeli 6 analize kažejo, da so bili ob uporabi službenega psa kot prisilnega sredstva v navedenem obdobju (2009–2015) le redki primeri posledic oz. poškodb. V dvanajstih primerih so se pri kršiteljih pojavili le vidni zunanji znaki, kot so praske, odrgnine in druge manjše poškodbe.

Tabela 6: Poškodbe, ki so nastale pri uporabi službenega psa

Leto	Brez posledic	Vidni zunanji znaki	Lahka telesna poškodba	Huda telesna poškodba	Posebno huda telesna poškodba
2009	23	3	0	0	0
2010	13	1	1	0	0
2011	35	5	1	0	0
2012	26	0	0	0	0
2013	1	1	0	0	0
2014	23	1	0	0	0
2015	13	1	0	0	0
Skupaj	134	12	2	0	0

Vir: (http://www.policija.si/images/stories/Statistika/DrugiDogodki/PolicijskaPooblastila/UporabaPS2015.pdf, 2015)

6.5 Primer poškodbe učenke pri predstavitvi službenega psa v Krškem (Zupanc, 2009)

Pri prikazu službenih psov policije se je pred Osnovno šolo Jurija Dalmatina v Krškem zgodilo, da je službenega psa policije pri prikazu dela zmotil otroški direndaj, tako da je stekel proti množici otrok, ki so spremljali prikaz dela, ter eno od deklic zgrabil za lase. Pri tem je deklica padla po tleh in utrpela nekaj odrgnin. Službenega psa so vodniki takoj odstranili od deklice in množice. Takoj se je pojavilo vprašanje: »Zakaj je službeni pes brez nagobčnika in brez vrvice«. Vendar je v tem primeru vodnik skušal prikazati eno od policijskih nalog, kjer službeni pes ni voden s povodcem ter ne nosi nagobčnika, saj sicer ne bi mogel prinesti odvrženega predmeta.

Policisti vodniki so o dogodku obvestili starše, jim dogajanje pojasnili in se z njimi dogovorili. Deklica se je počutila normalno in tudi nadalje obiskovala osnovno šolo. Obstajala je le možnost kasnejše posledice, da bi imela strah red psi. To posledico pa lahko prepreči že pogovor z njo o psih. (Zupanc, 2009)

Ostale ugotovitve so razvidne iz priloženega članka:

– Priloga 1: Pes napadel učenko (Zupanc, 2009)

7 INTERVJU

7.1 Intervju z upokojenim policistom vodnikom službenega psa, ki je vso policijsko kariero namenil vzgoji, šolanju in službovanju službenih psov policije (Skok, 2017)

1. Ali ste se v policijski karieri kot vodnik službenega psa udeležili usposabljanja v tujini?

Leta 2003 sem se udeležil usposabljanja oziroma šolanja službenih psov za iskanje minsko eksplozivnih sredstev – MES. Usposabljanje je potekalo v mestu Herzogau (Nemčija), to je območje Bavarske, tik ob meji s Češko. V območju Bavarske ima vsak rajon svojo metodo šolanja službenih psov za specialistično uporabo. Usposabljanje je potekalo v dveh delih po 5 tednov.

2. Ali ste pri usposabljanju v tujini spoznali kakšne novosti, ki bi jih v slovenski policiji lahko koristno uporabili?

V tujini sem spoznal veliko novosti, kot so: iskanje sestavin eksploziva (za iskanje sestavin se v Sloveniji ni šolalo službenih psov) in iskanje orožja, ki je bilo uporabljeno (vonj izgorelega smodnika). Pri tujih varnostnih organih se pripomočki za vadbo menjajo 2-krat letno, pri nas v Sloveniji pa ta menjava pripomočkov poteka bolj poredko. Spoznal sem tudi, da imajo velik poudarek na opiju (potuje po balkanski poti), pri nas v Sloveniji pa je bilo rečeno, da opija ni.

3. Ali lahko na kratko opišete, kdaj je službeni pes pripomoček in kdaj prisilno sredstvo?

S to težavo sem se večkrat srečal na terenu, saj je službeni pes živo bitje. Pri specialistični uporabi so vsi psi pripomočki, drugače pa je pri splošni uporabi – kjer se službenega psa uporablja kot prisilno sredstvo.

4. Kako službenega psa policije pri delu ovira nagobčnik? Je brez nagobčnika uspešnejši?

Pri slovenski policiji je nagobčnik prisoten, v tujini pa ga večina držav ne uporablja. Če službenega psa uporabljamo z nagobčnikom, je velika verjetnost, da storilec ali več storilcev psa poškoduje ali celo smrtno rani.

5. Kakšne so novosti pri šolanju, kaj bi z njimi pripomogli do večje uspešnosti pri delu?

V bavarski policiji pri nakupu novega psa takoj dodelijo bodočemu vodniku, tako da je ves čas nastanjen pri vodniku doma. V Sloveniji pa je pes najprej po pravnih merilih predstavlja

nekakšen predmet ter namestitev na vodnikovem domu ni dovoljena, razen zaradi zdravstvenih težav psa ali težav pri namestitvi. V bavarski policiji je nujno potrebno, da družina sprejme službenega psa kot družinskega člana.

V tujini je tečaj potekal od ponedeljka do petka, vsi vodniki so morali biti nastanjeni v šoli in vsako popoldne so lahko prosti čas namenili službenemu psu.

Po koncu tedna so lahko vodniki službenega psa odpeljali domov ter se v ponedeljek z njim vrnili na usposabljanje. Po uspešno zaključenem usposabljanju je službeni pes nastanjen na domu vodnika, za vse stroške nastanitve in prevoza pa poskrbi služba (prehrana, atestirani boksi, ki niso kovinski, temveč iz posebne plastike …).

6. Na katerih področjih dela je po vašem mnenju policijski pes uspešen in kje je manj uspešen?

Službeni pes za iskanje eksploziva se lahko uporabi ob določenih zakonskih pogojih. Za iskanje prepovedane droge pa se službenega psa uporabi samo ob pridobitvi odredbe, razen na mednarodnih mejnih prehodih in na relaciji cestnega križa. Službeni pes je lahko ob uporabi zelo uspešen, vendar moramo upoštevati pogoje uporabe (moteči elementi, razni premazi, spreji, razne škatle ...).

Izpostavil pa bi, da v Sloveniji odslužene pse (psi, ki grejo zaradi starosti v pokoj) za drogo in eksploziv prodajajo v prosti prodaji – lahko ga kupi nepridiprav in ga uporablja za skrivanje večje količine droge v vozilu … V tujini službeni psi zasluženi pokoj uživajo pri vodnikih, razen če vodnik nima možnosti, službenega psa uspavajo.

7. Kakšno je vaše mnenje glede preventivnega delovanja službenega psa? Ali lahko z njim preprečimo kršitve?

Lahko, imel sem zelo izšolanega in ostrega nemškega ovčarja (prvi službeni pes), ko pa sem imel rotvajlerja, je že s pojavom preventivno deloval na občane.

V tistem času so bili rotvajlerji na zelo slabem glasu, prikazani kot večkratni povzročitelji hudih ugrizov.

8. Katere pasme psov ste imeli v svoji policijski karieri?

Moj prvi službeni pes za splošno uporabo je bil nemški ovčar po imenu Aro, drugi službeni pes je bil rotvajler po imenu Jub in tretji službeni pes rotvajler po imenu Nik. Nato sem se udeležil usposabljanja za specialistično uporabo in dobil službenega psa labradorca po imenu Sago – izšolan je bil za odkrivanje minsko eksplozivnih sredstev.

Čez nekaj let sem dobil novega psa za odkrivanje minsko eksplozivnih sredstev, in sicer labradorca po imenu Oto, ter labradorca po imenu Hudi za odkrivanje prepovedanih drog; takrat sem bil prvi vodnik v Sloveniji z dvema službenima psoma za specialistično uporabo. Imel sem še špringer španjelko po imenu Dona za odkrivanje prepovedanih drog, nazadnje pa še nemško ptičarko Felino, s katero sem tudi zaključil policijsko kariero.

9. V pravilniku o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v policije je navedeno, da če je pes primeren, ga sprejmejo na preizkusu. Ali ste kdaj sodelovali pri preizkusu, nakupu, prodaji?

Sodeloval sem kot prodajalec psov in uspešno prodal slovenski policiji 4 pse, ki so bili kasneje uspešno izšolani za specialistično uporabo.

10. Kako gledate na delo na terenu s psičko?

Za specialistično uporabo je veliko boljša psička, ker je pri hišnih preiskavah ne moti goneča se psica. Psa kot moškega pa goneča se psica zelo moti, ob tem lahko pes popolnoma odpove.

11. Kako bi opredelili starostno mejo pri vodnikih službenih psov in inštruktorjih v tujini?

V tujini so vodniki za specialistično uporabo izključno samo starejši vodniki, ki so imeli najmanj enega psa za splošno uporabo.

Ko sem bivšemu vodniku službenega psa namenil zadnje vprašanje, in sicer, kako je potekal njegov dan, ko je bil še aktiven kot vodnik službenega psa, se je le nasmehnil, mi izročil članek in rekel: »Tukaj si lahko prebereš, kako je potekal moj dan, ko sem bil še vodnik službenega psa.« Več o tem izveste v prilogi:

- Priloga 2: Nad mamila in razstreliva (Mirnik, Dan v življenju vodnika policijskega psa, 2001b)

.

8 SKLEP

Na samem začetku šolanj službenih psov so se težave kazale predvsem zaradi pomanjkanja ustreznega kadra in prostorov za pse. Prvi ustanovljeni center, kjer sem tudi sam šolal svojega prvega službenega psa, je bil v Podutiku, kasneje pa se je preselil na Gmajnice, kjer so bile težave odpravljene. Edini problem, ki je ostal do dandanes, je pomanjkanje ustreznih vozil za prevoz službenih psov.

Delo vodnikov službenih psov je zelo kompleksno in raznovrstno, vendar pa je treba poudariti, da je velikega pomena tudi zavedanje vseh policistov, kakšna je uporabnost službenih psov policije na terenu. Edina negativnost, ki jo moramo še odpraviti, je torej nezaupanje policistov v službene pse. Ko bodo policisti pridobili več znanja o delu s službenimi psi in jim zaradi tega tudi bolj zaupali, bodo lahko psi še več dela opravili namesto njih.

Vsekakor so službeni psi postali nepogrešljivi pomočniki pri preprečevanju in preiskovanju kriminalitete ter zagotavljanju javnega reda, pa tudi preventivno in represivno sredstvo. Dnevno se uporabljajo za opravljanje splošnih nalog policije pa tudi za specifične naloge, ki jih zmorejo opraviti le vodniki s pomočjo službenega psa (sledenje, iskanje oseb na terenu in v objektih, iskanje prepovedanih drog, orožja, eksplozivov, tulcev, človeških tkiv in trupel).

Pes ima tako močno izrazit čut voha, da ga ne more nadomestiti nobena tehnična naprava. Policistu, ki preiskuje kaznivo dejanje, lahko pomoč policista vodnika in službenega psa znatno pripomore k uspešnemu preiskovanju. Pes že s svojo preventivo reši velik del intervencije, saj ko pride vodnik s službenim psom na kraj dogodka, ne potrebujemo večjega števila drugih policistov, ker pes že s svojo pojavo in videzom deluje na ljudi in se v veliko primerih intervencije kršitelji umirijo, brez da bi prišlo do uporabne prisilnih sredstev. Velja pa tudi omeniti, da prisotnost službenega psa na kraju kršitve javnega reda in miru ne vpliva psihološko samo na kršitelje, pač pa tudi na policiste, ker se ob navzočnosti službenega psa tudi oni počutijo mnogo varnejši, sploh kadar so poslani na hujše ali množične kršitve javnega reda. Znano je, da ustrezno usposobljen službeni pes psihološko nadomesti 3–4 policiste, se pravi, kjer bi moralo biti 5 policistov, je dovolj le eden s službenim psom.

Pri uporabi službenega psa kot prisilnega sredstva se morajo vodniki dobro zavedati morebitnih poškodb, ki bi lahko nastale, kadar službeni pes z nagobčnikom ali ugrizom neposredno deluje na kršitelja oziroma osebo, zaloteno pri storitvi kaznivega dejanja.

Kljub temu da je službeni pes pri svojem delu zelo uspešen, to ni nikjer zabeleženo, saj spada pod preventivno delo, ki se ne analizira. Iz tega bi lahko povzel, da preventivno delo šteje bolj malo, večjo veljavo ima število izdanih represivnih ukrepov.

Pomen in napredek službenih psov se v zadnjih letih povečujeta. Čeprav policija iz leta v leto napreduje z modernejšo tehnologijo, so službeni psi pri svojem delu še vedno zelo učinkoviti.

Kot policist in vodnik službenega psa se zavedam, da je za policiste zelo pomembno stalno usposabljanje in izobraževanje na področju policijske zakonodaje, usposabljanje in izobraževanje s področja dela policijske taktike in metodike ter redno usposabljanje službenih psov policije. Obenem pa menim, da je velikega pomena, da službeni pes ni samo pripomoček – prisilno sredstvo za opravljanje nalog, temveč da vodnik službenega psa dojame, da je pes živa žival, ki razume in čuti. Timsko delo med vodnikom in službenim psom je lahko uspešno le, če temelji na medsebojnem zaupanju in spoštovanju.

Seveda pa ne smem pozabiti omeniti, da naši vodniki in službeni psi policije uspešno sodelujejo v mednarodnih operacijah ter posledično uživajo velik ugled v svetu.

Na podlagi diplomske naloge predstavljenih ugotovitev lahko potrdim vse hipoteze, ki smo jih postavili pred izdelavo diplomske naloge:

- Raba službenega psa policije je v porastu in vsako leto je več uporab, razen leta 2013.
- Uporaba službenega psa kot prisilnega sredstva (ob prekrških, kaznivih dejanjih) v večini primerov ne pusti posledic v obliki telesnih poškodb.
- Pri raziskovanju kaznivih dejanj je uporaba službenega psa zelo pomembna, saj službeni pes policije velikokrat odkrije oziroma izsledi storilce kaznivih dejanj.

9 VIRI, LITERATURA

Dimič, D. (2007). Taktika uporabe policijskih službenih psov. V D. Dimič, *Priročnik za vodnike službenih psov policije* (str. 380). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve - policija.

Djordjevič, N. (2014). Znova obujena ideja o lastni vzreji službenih psov. *Varnost*, 25-28.

http://splet15.splet.arnes.si/pes-nemski-ovcar/. (20. november 2014). Pridobljeno iz Živali: Iz spletnega mesta:http://splet15.splet.arnes.si/pes-nemski-ovcar/

http://www.delo.si/novice/kronika/iskanje-droge-ali-eksploziva-je-za-psa-le-igra.html. (27. februar 2017). Pridobljeno iz časopisa delo: Iz spletnega mesta http://www.delo.si/novice/kronika/iskanje-droge-ali-eksploziva-je-za-psa-le-igra.html

http://www.mladina.si/111147/policija-bo-kupovala-nove-pse/. (09. april 2012). Pridobljeno iz časopisa mladina: Iz spletnega mesta http://www.mladina.si/111147/policija-bo-kupovala-nove-pse/

http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/VARNOST/VARNOST_02_16.pd. (februar 2016). Pridobljeno iz www.varnost.si: Iz spletnega mesta http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/VARNOST/VARNOST_02_16.pd

http://www.policija.si/images/stories/Statistika/DrugiDogodki/PolicijskaPooblastila/UporabaPS2015.pdf. (09. februar 2015). Pridobljeno iz policija: Iz spletnega mesta http://www.policija.si/images/stories/Statistika/DrugiDogodki/PolicijskaPooblastila/UporabaPS2015.pdf

http://www.primorske.si/Novice/Kronika/Policijski-psi-odkrivajo-vse-vec. (10. avgust 2015). Pridobljeno iz 70 primorske novice: Iz spletnega mesta http://www.primorske.si/Novice/Kronika/Policijski-psi-odkrivajo-vse-vec

http://www.radiokrka.com/poglej_clanek.asp?ID_clanka=194295. (25. julij 2016). Pridobljeno iz Radio Krka: Iz spletnega mesta http://www.radiokrka.com/poglej_clanek.asp?ID_clanka=194295

http://www.zurnal24.si/slovenija/crna-kronika/policijski-pes-napadel-deklico-56569. (09. oktober 2009). Pridobljeno iz Časopisa Žurnal: Iz spletnega naslova http://www.zurnal24.si/slovenija/crna-kronika/policijski-pes-napadel-deklico-56569

https://www.dnevnik.si/1042729564/kronika/policijski-psi-iscejo-tudi-kri-semensko-tekocino-in-po-vonju-prepoznavajo-osumljence. (05. februar 2016). Pridobljeno iz dnevnik: Iz spletnega mesta https://www.dnevnik.si/1042729564/kronika/policijski-psi-iscejo-tudi-kri-semensko-tekocino-in-po-vonju-prepoznavajo-osumljence

https://www.zivotinjice.com/belgijski-ovcar-plemenit-i-vredan-pas/. (brez datuma). Pridobljeno iz Životinjice: Iz spletnega mesta https://www.zivotinjice.com/belgijski-ovcar-plemenit-i-vredan-pas/

Huselja, A. (2009). Dolgoletni pomočnik pri zagotavljanju varnosti. *Revija obramba,* 59-61.

Huselja, A., & Resinovič, B. (2010). Področja uporabe službenih psov. V A. Huselja, & B. Resinovič, *Zbornik referatov - Uporaba službenih psov* (str. 249-253). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve - policija.

Ilek, D. (2012). *uporaba službenega psa v slovenski in tuji policiji.* Pridobljeno iz http://www.cobiss.si/scripts/cobiss?command=DISPLAY&base=cobib&rid=2459114&fmt=11: http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=48242

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (brez datuma). Pridobljeno iz http://bos.zrc-sazu.si/cgi_new/neva.exe?name=ssbsj&expression=vzreja: Iz spletnega naslova:http://bos.zrc-sazu.si/cgi_new/neva.exe?name=ssbsj&expression=vzreja

Jarc, S., & Štemberger, B. (2014). Pravila policije. V B. Š. mag. Srečko Jarc, *Pravila policije.* Ljubljana: Ministrsvo za notranje zadeve - policija.

Kazenski zakonik (KZ-1E). (02. junij 2017). Pridobljeno iz pisrs: Iz spletnega mesta:http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5050

Kessler, E. (2016). *Being a true vip.* Hampshire: Palgrave Macmillan.

Komar, D. (03 1999). *The use of cadaver dogs in locating scattered, scavenged human remains: preliminary field test results.* Pridobljeno iz www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10097372?ordinalpos=1&itool=Entrezasystem2.PEntrez.Pubmed.Pubmed_ResiltsPanel.Pubmed_DiscoveryPanel.Pubmed_Discovery_RA&linkpos=3&log$=relatedarticles&logdbfrom=pubmed:

www.ncbi.nlm.nih.gov%2Fpubmed%2F10097372%3Fordinalpos%3D1%26itool%3DEntrezasystem2.PEntrez.Pubmed.Pubmed_ResiltsPanel.Pubmed_DiscoveryPanel.Pubmed_Discovery_RA%26linkpos%3D3%26log%24%3Drelatedarticles%26logdbfrom%3Dpubmed&oq=www.ncbi.nlm.nih.gov%2Fpubmed%

Košak, E. (04. maj 2014). *Žurnal24.si.* Pridobljeno iz Zrasli pri policistih: Iz spletnega mesta: http://www.zurnal24.si/slovenija/zrasli-pri-policistih-231439

Kovačič, A. (2013). Izšolali službene pse za iskanje orožja in tulcev. *Varnost*, Iz spletnega mesta:https://issuu.com/slovene_police/docs/varnost4/4.

Lastna raziskava. (2012). *Usposabljanje za vodnika službenega psa*. Ljubljana, Slovenija: Pridobljeno iz lastnih zapiskov.

Lovšin, P. (16. februar 2016). Policijski psi iščejo tudi kri, semensko tekočino in po vonju prepoznavajo osumljence. *Dnevnik - kronika*, str. Iz spletnega mesta:https://www.dnevnik.si/1042729564/kronika/policijski-psi-iscejo-tudi-kri-semensko-tekocino-in-po-vonju-prepoznavajo-osumljence.

Mirnik, M. (maj 2001a). Nad mamila in razstreliva. *Lord*, str. 14.

Mirnik, M. (2001b). Dan v življenju vodnika policijskega psa. *Lord*, 14.

Muhvič, A. (2007). Šolanje psov za specialistično uporabo. V A. Muhvič, *Priročnik za vodnike službenih psov policije* (str. 277-302). Ljubljana: ministrstvo za notranje zadeve - policija.

Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije. (16. maj 2005). *Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, dokument Generalne policijske uprave s prilogama št.1 (Uporaba službenih psov policije za izvajanje posameznih nalog) in št. 2 (Poročilo o uporabi službenega psa policije)*. Ljubljana, Ljubljana, Slovenija: Ministrstvo za notranje zadeve republike Slovenije - policija.

Page, D. (10. januar 2008). *https://www.forensicmag.com/article/2008/10/forensic-science-going-dogs*. Pridobljeno iz Is forensic science going to the dogs: Iz spletnega naslova https://www.forensicmag.com/article/2008/10/forensic-science-going-dogs

Pelc, R. (2007). Izvor psa in sistematika pasem. V R. Pelc, *Priročnik za vodnike službenih psov policije* (str. 69-76). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve - policija.

Pogorevc, M. (1999). *50 let šolanja policijskih psov.* Ljubljana: Ministstvo za notranje zadeve - izobraževalni center.

Prada, P., Curran, A., & Furton, K. (2015). *https://books.google.si/books?id=ppDNBQAAQBAJ&pg=PA99&lpg=PA99&dq=Lasseter+A.E.&source=bl&ots=Cvz4ytEZcB&sig=7AflK8l0-GZ2X4Ww3fKWOlnAK-o&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKEwjI3_Sqs6_VAhUOb5oKHUBVADcQ6AEIPDAE#v=onepage&q=Lasseter%20A.E.&f=false.* Pridobljeno iz Human Scent Evidence: Iz spletnega naslova https://books.google.si/books?id=ppDNBQAAQBAJ&pg=PA99&lpg=PA99&dq=Lasseter+A.E.&source=bl&ots=Cvz4ytEZcB&sig=7AflK8l0-GZ2X4Ww3fKWOlnAK-o&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKEwjI3_Sqs6_VAhUOb5oKHUBVADcQ6AEIPDAE#v=onepage&q=Lasseter%20A.E.&f=false

Pravilnik o policijskih pooblastilih. (02. april 2014). Pridobljeno iz pisrs: Iz spletnega mesta http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11612

Prepovedane droge. (2007). V GPU, & UKP, *Priročnik za vodnike službenih psov policije* (str. 305-350). Ljubljana, Ljubljana, Slovenija: Ministrstvo za notranje zadeve - policija (Generalna policijska uprava in Urad kriminalistične policije) -policijska akademija.

Pugnetti, G. (1993). *Vse o psih.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Skok, V. (22. Julij 2017). Službeni psi v policiji. (U. Gartner, Izpraševalec)

Uredba o razvrstitvi prepovedanih drog. (17. marec 2017). Pridobljeno iz pisrs: Iz spletnega mesta: http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6743

Ustava republike Slovenije. (30. november 2016). Pridobljeno iz pisrs: Iz spletnega mesta http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1

Vratarič, E. (2010a). Pravni vidik uporabe službenih psov pri preiskovanju kaznivih dejanj. V E. Vratarič, *Uporaba službenih psov - zbornik referatov* (str. 233-241). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve - policija.

Vratarič, E. (2010b). Odkrivanje orožja in trupel s pomočjo službenega psa. V V. Eva, *Zbornik referatov* (str. 85-96). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve - policija.

Zakon o kazenskem postopku (ZKP). (20. oktober 2016). Pridobljeno iz pisrs: Iz spletnega mesta:http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO362

Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol). (27. februar 2017). Pridobljeno iz pisrs: Iz spletnega mesta:http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6314

Zakon o prekrških (ZP-1). (05. junij 2016). Pridobljeno iz pisrs: Iz spletnega mesta http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO253

Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD). (30. april 2004). Pridobljeno iz pisrs: http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1388

Zakon o zaščiti živali, (ZZZiv). (03. maj 2013). Pridobljeno iz pisrs: Iz spletnega mesta http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1353

Zevnik, S. (2007). Priročnik za vodnike službenih psov policije. V S. Zevnik, *Zgodovinski razvoj psa* (str. 17-56). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve policija.

Zidar, M. (1987). *O psih.* Ljubljana: ČZP kmečki glas.

Zupanc, A. (09. oktober 2009). *www.zurnal24.si*. Pridobljeno iz Žurnal24: Aktualne novice: Iz spletnega mesta http://www.zurnal24.si/slovenija/crna-kronika/policijski-pes-napadel-deklico-56569

10 PRILOGE

Priloga 1: »Od orožnika do policista« (http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/VARNOST/VARNOST_02_16.pd, 2016)

Priloga 2: »Pes napadel učenko« (http://www.zurnal24.si/slovenija/crna-kronika/policijski-pes-napadel-deklico-56569, 2009)

Priloga 3: »Nad mamila in razstreliva« (Mirnik, Nad mamila in razstreliva, 2001a)

Priloga 1

OD OROŽNIKA DO POLICISTA
Obletnice pomembnih dogodkov so nedvomno čas za razmislek o zgodovini. Kako pomembno je poznavanje zgodovine, govori star pregovor: »Kdor ne pozna svoje preteklosti, tudi prihodnosti ne more graditi.«
Orožnika okoli leta 1950

Priloga 2

Pes napadel učenko

Policijski pes. Pred krško osnovno šolo je skočil na učenko.

ANJA ZUPANC

Odrgnine. "Med prikazom policijskega dela pred šolo je policijski pes napadel eno od učenk, ki je s sošolci spremljala prikaz. Pes deklice ni ugriznil, je pa utrpela odrgnine po hrbtu in ramenih, ker jo je pes potegnil za lase in na tla," incident obžaluje Antonija Glas Smodič, ravnateljica Osnovne šole Jurija Dalmatina Krško.

Brez nagobčnika

Kinolog Jože Vidic je prepričan, da policijski pes ne bi skočil med otroke, če bi ga policist vodil na povodcu. "Zakon o zaščiti živali jasno določa, da morajo biti vsi psi na javni površini na povodcu. Napadalni psi, ki so kadarkoli že ugriznili človeka ali druge živali, pa morajo nositi tudi nagobčnik," razlaga. Robert Perc s krške policijske uprave odgovarja, da pes med napadom na deklico ni nosil nagobčnika niti ni bil na povodcu. "Policist je prikazoval eno od policijskih nalog, kjer policijski pes ni voden s povodcem in ne nosi nagobčnika," pojasnjuje Perc in dodaja, da so med izvajanjem večine policijskih pooblastil psi na povodcu in z nagobčnikom.

Policijski pes bi moral pobrati palico, ki mu jo je policist vrgel proti ograji, kjer so sedeli otroci. Zapodil se je proti deklici, s čimer je prestrašil tudi druge učence, pravi ravnateljica šole.

Posledice

"Z deklico in starši smo se pogovorili, počuti se dobro in normalno obiskuje pouk," pove ravnateljica Šmodičeva. Psihologinja Milena Dražovič pravi, da lahko edino s pogovori deklica premaga morebitne poznejše strahove pred stiki s psi. "Napad psa lahko pri človeku povzroči posttravmatsko motnjo, običajno šele nekaj let po napadu," pravi Dražovičeva.

24dejstva

Pes pri veterinarju

Deset dni. Tako dolgo bo psa opazoval veterinar, ki že preverja, ali je okužen s steklino. Potem se bodo na krški veterinarski upravi odločili, ali bodo sprožili prekrškovni postopek. Policiji grozi do 42 tisoč evrov kazni.

Priloga 3

Dan v življenju vodnika policijskega psa

NAD MAMILA IN RAZSTRELIVA

Vojko Skok ima srečo, da se lahko s psi, ki so njegova velika ljubezen že od malih nog, ukvarja tudi poklicno. Je namreč vodnik kar dveh policijskih psov, šolanih za posebne naloge. Svoje kinološko znanje je gradil najprej v zasebnem življenju, saj je že pred dvajsetimi leti postal vodja skupine za šolanje lavinskih psov, to je tistih, ki reševajo ponesrečence v gorah ali izpod ruševin. Ko se je tudi pri policiji pokazala možnost za vodnike službenih psov, je bil Vojko med prvimi. Opravil je petmesečni tečaj za vodnike službenih psov in dobil prvega psa, nemškega ovčarja Ara. To je bil pes za univerzalno uporabo, ki sta mu služila dva rottweilca, Jupiter in Nik. Vsi psi so Vojku zaupali in prav zaradi tega je ta odlično opravljal svoje delo v policiji vse do svoje upokojitve. Čez nekaj let je Vojko opravil še tečaj za bombnega operaterja, kjer se je dodobra spoznal z eksplozivi. Kmalu je za odkrivanje eksplozivov izšolal Dono, angleško špringer španjelko, ki je postala ena od dveh psov, ki so v Sloveniji usposobljeni za odkrivanje razstreliv. Pri devetih mesecih jo je prodal policiji, tam pa so mu jo kmalu dodelili kot službenega psa. Tako zdaj Vojko, Dona in Hudi, labradorec, izšolan za odkrivanje mamil, vsak dan priskrbijo petljago potnikov na letališču na Brniku.

Njihov delovni dan se včasih začne že ob štirih zjutraj, ko na Brniku pristanejo prva letala. Vojko pa takrat vstane že ob pol treh. Dono in Hudija odpelje na dolg sprehod, nato pa se skupaj odpravijo v službo na postajo letališke policije na Brniku. Bistvena razlika med psom, ki išče mamila, in tistim, ki odkriva razstreliva, je v načinu nakazovanja. Medtem ko Hudi svojo najdbo mamila nakaže s praskanjem, se mora Dona samo uleči na prostor, saj bi bilo lahko praskanje po razstrelivu smrtno nevarno. Učenje poteka skozi igro, saj je pes po uspešni najdbi vedno nagrajen z igračko, največkrat žogico. Zanjo bi Hudi in Dona storila vse, zato seveda z največjo vnemo opravljata svoje delo. Vonj razstreliva ali mamila povežeta z nagrado in zato pravzaprav iščeta žogico, hkrati pa seveda odkrijeta tudi prepovedane snovi.

Vojko mora njuno znanje ves čas ohranjati na visoki ravni, zato s Hudijem trenira trikrat na teden, z Dono pa malo manj, saj bi lahko prepogosto uvajanje nitroglicerina, ki je sestavni del razstreliv, oslabilo njen vonj. Hudi in Dona pa nista edina psa prebivalca pri Skokovih. Vojko ima doma še labradorko Bello, ki jo uporablja za reševanje v lavinah, in sedemmesečno foksterierko Lari, ki jo pripravlja za šolanje na policiji. Med službenimi psi se vse bolj uveljavljajo psičke, saj so zelo učljive, pravi Vojko, ki za svojo policijsko enoto tekmuje tudi v patruljnih tekih in sodeluje s policijsko gorsko enoto, ki pomaga pri nesrečah v gorah.

Mateja Mirnik
Foto: Marko Govekar

Vsaka uspešna najdba je nagrajena z žogico.

Angleška špringer španjelka Dona najdbo razstreliva nakaže tako, da se uleže na prostor.

Labradorec Hudi svojo najdbo mamila nakaže s praskanjem.